

2018

Preventieve aanpak in samenwerking met Halt en leerplicht Rotterdam

Ongeoorloofd verzuim, hoe te verminderen?

Jantine Timmerman

369054

Master Educational Needs

Rotterdam

Wilbert Vonck

Juni 2018

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1, Probleemanalyse	4
1.1 Verlegenheidssituatie	4
1.1.1 Vooronderzoek	4
1.2 Context	5
1.3 Doel van het onderzoek	6
1.4 Hoofd- en deelvragen	6
1.5 Betrokkenen/belanghebbenden	7
1.6 Kernwoorden	8
Hoofdstuk 2, Theoretisch kader	9
2.1 Licht verstandelijk beperkt (lvb)	9
2.2 Ongeoorloofd verzuim	9
2.3 Motivatie en kortetermijnbaten	9
2.3.1 Behaviorisme	10
2.5 Belang van onderwijs	12
2.6 Inzicht	12
Hoofdstuk 3, Onderzoeksmethodologie	13
3.1 Inleiding	13
3.2 Type onderzoek	13
3.3 Instrumenten per vraag	14
3.4 Onderzoeksgroep en respondenten	14
3.4.1 Jongeren	14
3.4.2 Mentoren	14
3.4.3 Extern betrokkenen	15
3.5 Onderzoeksinstrumenten en dataverwerkingsmethode	15
3.5.1 Vragenlijst	15
3.5.2 Interview	15
3.5.3 Focusgroep	16
3.5.4 Vormen van triangulatie	16
3.6 Ethische aspecten van het onderzoek	16
3.7 Validiteit	17
3.7.1 Indruksvaliditeit	17
3.7.2 Inhoudsvaliditeit	17
3.7.3 Begripsvaliditeit	17
3.7.4 Ecologische validiteit	17
3.7.5 Interne validiteit	17
3.7.6 Externe validiteit	17
3.8 Betrouwbaarheid	17
Hoofdstuk 4, Resultaten	18
4.1 Deelvraag 1	18
4.1.1 Vragenlijst	18
4.1.2 Documentonderzoek	19
4.1.3 Interview Officier van Justitie	20
4.1.4 Samenvattend beeld	20
4.2 Deelvraag 2	21
4.2.1 Vragenlijst	21
4.2.2 Dataverzameling	22
4.2.3 Focusgroep jongeren	23
4.2.4 Samenvattend beeld	23
4.3 Deelvraag 3	24
4.3.1 Vragenlijst	24
4.3.2 Focusgroep	25
4.3.3 Samenvattend beeld	26

4.4 Interventies actiedeel	27
4.4.1 Toekomstgericht.....	27
Hoofdstuk 5, Conclusies en aanbevelingen	28
5.1 Conclusies.....	28
5.1.1 Deelvraag 1.....	28
5.1.2 Deelvraag 2.....	29
5.1.3 Deelvraag 3.....	30
5.1.4 Hoofdvraag.....	30
5.2 Discussie.....	31
5.2.1 Betekenis van het onderzoek voor de praktijk.....	31
5.2.2 Betekenis van het onderzoek voor mij	31
5.2.3 Betrouwbaarheid	32
5.3 Aanbevelingen	32
5.3.1 Aanbevelingen aan het college	32
5.3.2 Aanbevelingen aan de betrokken partijen.....	32
5.3.3 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek en vervolgacties.....	33
Literatuurlijst.....	34
Bijlage 1, Definities.....	36
Bijlage 2, Uitwerking betrokkenen/belanghebbenden	37
Bijlage 3, Vooronderzoek	39
Bijlage 5, Uitkomsten vragenlijst mentoren	41
Bijlage 6, Uitkomsten vragenlijst leerlingen	44
Bijlage 7, Vragenlijst leerplichtambtenaar	47
Bijlage 8, Stappenplan verzuimprotocol, wie doet wat	48
Bijlage 9, Stappenplan verzuimprotocol, ongeoorloofd te laat	49
Bijlage 10, Stroomschema preventieve aanpak	50
Bijlage 11, Notitie verzuimbeleid	51
Bijlage 12, Verslag overleg gemeente, Halt en Organisatie X.....	52
Bijlage 13, Codeboom	54

Samenvatting

In dit praktijkgerichte onderzoek is onderzoek gedaan naar de vormgeving van een aanpak om ongeoorloofd verzuim bij jongeren met een lichtverstandelijke beperking (lvb) en gedragsproblematiek te verminderen. Het betreft hier voornamelijk een kwalitatief onderzoek, omdat de uitkomsten beschrijvend zijn. Een klein gedeelte wordt in diagrammen weergegeven, wat maakt dat er ook kwantitatieve gegevens getoond worden (Swaen, 2013).

De hoofdvraag van het onderzoek luidt:

'Welke aanpak kan het college ontwikkelen om ongeoorloofd verzuim van jongeren met lvb tussen de twaalf en achttien jaar oud, bij wie er sprake is van comorbiditeit met gedragsproblemen, terug te dringen?'

Er zijn nauwelijks jongeren die vijf dagen per week naar school willen en 57% van de jongeren geeft aan ongeoorloofd te verzuimen (nu of in het verleden). Het verzuim heeft gevolgen voor de kansen op een stage of een baan.

Uit het onderzoek blijkt dat de jongeren het nut van school wel inzien, maar niet als er geen diploma behaald kan worden (zoals op het college). Kortetermijnbaten zijn voor de jongeren een belangrijke reden voor ongeoorloofd verzuim.

Verzuimende jongeren kunnen in drie groepen verdeeld worden. Jongeren die verzuimen, omdat zij niet naar school willen, jongeren die verzuimen uit onkunde en jongeren die geheel verzuimen. In het onderzoek werd steeds duidelijker dat de uitkomsten gericht waren op de jongeren die verzuimen omdat zij niet naar school willen. 78% van de jongeren zou het vervelend vinden om straf te krijgen na het verzuim. Uit het onderzoek komt naar voren dat een straf snel moet volgen op het verzuim. Dit lijkt dan ook een belangrijke voorwaarde.

Het maakt geen indruk op de jongeren als iemand van het college zelf de straf zou geven. Ze geven aan eerder te luisteren naar iemand van buiten het college, namelijk "iemand hoger in rang", zoals zij zelf zeggen. De leerplichtinstantie heeft op dit moment een slechte naam onder de jongeren vanwege haar handhavingbeleid. Deze instantie lijkt niet de juiste partij om (op dit moment) een straf op te leggen aan de verzuimende jongeren. Conclusie: een samenwerking met Halt lijkt een passende optie voor het college. De 'preventieve aanpak' is echter financieel niet haalbaar, omdat het budget van Halt niet toereikend is. Op uitnodiging van de gemeente Rotterdam heeft een overleg plaatsgevonden tussen Halt, de gemeente, de regiomanager van het college en mij. De gemeente erkent dat de lvb-doelgroep een andere aanpak nodig heeft en dan niet alleen op het gebied van verzuim, maar ook op andere domeinen. De gemeente zal hier verder onderzoek naar doen en op het college wordt gestreefd naar een betere aanpak voor de drie groepen van verzuimende jongeren.

Hoofdstuk 1, Probleemanalyse

Dit hoofdstuk gaat in op de verlegenheidssituatie, waarin duidelijk wordt wat het belang van het onderzoek is, welke vragen opkomen en wat uit het vooronderzoek naar voren is gekomen. Daarna komt de context waarin het onderzoek plaatsvindt aan de orde en wordt ingegaan op de betrokkenen bij dit onderzoek en op welke manier zij betrokken zijn. Als laatste wordt het doel van het onderzoek beschreven met daarbij de hoofd- en deelvragen, waarbij ook de kernwoorden worden weergegeven.

1.1 Verlegenheidssituatie

Een aantal jongeren op het college verzuimt te vaak en hiervan moet dan ook melding worden gedaan bij de leerplichtambtenaar. In het huidige schooljaar is geprobeerd het verzuim terug te dringen door middel van registratie en gesprekken met de jongeren en hun ouders. De aanpak is echter niet afdoende, want het verzuim stopt niet in alle gevallen. De jongeren leren geen inzicht in het eigen gedrag aan en blijven verzuimen. Hierdoor loopt hun externe stage vast en krijgen zij geen contract aangeboden om de overstap naar arbeid te kunnen maken. Dit is voor de jongeren de eerste kennismaking met een consequentie van het verzuim die hen ook daadwerkelijk raakt.

De doelgroep van het college bestaat uit jongeren met een lichtverstandelijke beperking (lvb). In bijlage 1 vermeld ik welke definitie van de termen lvb en jongere ik hanteer. Veel van de jongeren hebben ook een gediagnosticeerd gedragsprobleem. De thuissituatie is veelal niet ondersteunend of niet bij machte de jongere te motiveren. Dit maakt het een complexe situatie waarbij de huidige aanpak van het verzuim niet aansluit.

De huidige aanpak is bedoeld voor alle schoolgaande jongeren van lvb tot jongeren op het gymnasium. De lvb-doelgroep op het college heeft met zo veel zaken te maken dat de huidige aanpak voor hen niet passend is en hen niet helpt om het verzuim te laten stoppen. De lvb-doelgroep vraagt een andere aanpak, maar zoals op andere fronten ook het geval is, is er een enkele aanpak voor alle jeugdigen in een bepaalde leeftijdscategorie.

De vragen die in deze situatie naar boven komen, zijn:

- Waarom verzuimt de jongere bij de laatste stage die een contract op kan leveren als het goed gaat?
- Hoe kan de jongere aangeleerd worden dat verzuimen niet kan en dat daar consequenties aan verbonden zijn?
- Hoe kan de jongere inzicht in zijn eigen handelen krijgen, zodat hij verantwoordelijkheid kan nemen voor zijn gedrag?
- Hoe kan de motivatie van de jongere vergroot worden?
- Wat is er nodig in de aanpak om oorzaak en gevolg korter op elkaar te laten volgen?
- Wat heeft een lvb-jongere nodig op bovenstaande punten?

1.1.1 Vooronderzoek

Uit het vooronderzoek (zie bijlage 2) is gebleken dat in het huidige schooljaar de aanpak van verzuim is veranderd. Er zijn structureel gesprekken met de jongeren en de frequentie van het oudercontact is verhoogd. Dit heeft niet in alle gevallen het gewenste effect.

De interventies van de leerplichtambtenaar (gesprekken, huisbezoek, bezoek rechtbank) lijken geen effect te hebben of slechts een effect voor een korte periode. Veelal zijn het interventies, waar de jongere (te) lang na het verzuim iets van merkt.

Uit de gesprekken met collega's is gebleken dat verzuim een factor is die stages doet mislukken. De stagecoördinator wil jongeren ook in de tweede fase al in zelfstandigheid trainen, voordat zij doorgaan naar de derde fase. Maar ook dan zijn er jongeren die verzuimen en/of te laat komen (ook een vorm van verzuim). Niet alle jongeren zijn ervan

onder de indruk als zij horen dat er een melding bij de leerplichtambtenaar moet worden gedaan. Jongeren zeggen hier zelfs het volgende over: "Wat doet *leerplicht*? Je moet een keer op gesprek komen en dat is het dan" en "*Leerplicht* kan me niets maken, ik heb al eens een paar maanden thuisgezeten". Op de korte termijn is er ook geen consequentie die de jongere treft. Hij past zijn gedrag niet aan en het verzuim blijft.

Het sociale netwerk van de jongeren is vaak niet ondersteunend in de schoolgang.

Ouders zijn niet altijd in staat hun kind te motiveren en soms dekken de ouders hun kind met vage ziekmeldingen. De jongere krijgt zo een verkeerd voorbeeld. Dit maakt het nog moeilijker voor hem om inzicht te krijgen in de consequenties van verzuim.

Dit wordt erkend als pijnpunt. Daarom bestaat in het team draagvlak om de aanpak van verzuim te onderzoeken.

De locatiemanager heeft toestemming gegeven om te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om het verzuim aan te pakken.

1.2 Context

Het onderzoek vindt plaats op een kleinschalige school in Rotterdam die een onderdeel is van een grotere organisatie. De school wordt als 'het college' in de tekst aangeduid. Er wordt een combinatie van onderwijs en zorg aangeboden. De jongeren zijn tussen de twaalf en achttien jaar oud, hebben een IQ tussen de 55 en 80 en er is veelal sprake van comorbiditeit met gedragsproblematiek.

Er zijn op dit moment drie uitstroombestemmingen (Ziep, z.j.), te weten:

- arbeid in een regulier bedrijf met landelijk erkende certificaten.
- arbeid in een regulier bedrijf zonder landelijk erkende certificaten en beschermde arbeid.
- overig: deze optie wordt gebruikt als een jongere uitstroomt naar iets anders dan de genoemde bestemmingen, zoals dagbesteding of als de bestemming onbekend is.

De school hanteert een systeem met drie fasen. In de eerste fase wordt gewerkt aan het contact en krijgen de leerlingen theorielessen en volgen zij een interne stage. Als er contact is kunnen de jongeren doorstromen naar fase 2, waarin zij twee of drie dagen in de week een begeleide externe stage lopen en op de andere dagen theorieles volgen. In fase 2 wordt gewerkt aan het aanleren van vaardigheden. In de derde fase loopt de jongere zelfstandig een externe stage en is het doel om op de stageplek te gaan werken.

Mijn rol binnen de school: docent/mentor van de eerste fase. Daarnaast ben ik verzuimcoördinator.

Als verzuimcoördinator heb ik de aanpak van verzuim op het college onder de loep genomen en heb ik geconstateerd dat de huidige aanpak in veel gevallen niet voldoende is. Ik heb onderzocht hoe het traject na een verzuimmelding verloopt en hoe het komt dat het zo lang duurt, voordat er een gevolg merkbaar is voor de jongere. Dit resulteerde in gesprekken met de leerplichtambtenaar van Rotterdam die betrokken is bij het college. Ik ben in contact gekomen met een medewerker van Halt via de leerplichtambtenaar. Ik merkte dat ik energie krijg van dit onderwerp, meer dan van mijn huidige afstudeeronderwerp. Ik heb erover gedacht om te switchen, maar ik wist niet of het verstandig zou zijn.

Ik ben verder gegaan met de gesprekken en uiteindelijk vroeg Halt mij om ondersteuning te bieden in de bijstelling van de leeropdrachten en deze geschikt te maken voor Ivb en bij een preventieve aanpak. Daarna kwam de opdracht in een stroomversnelling. Een beleidsmedewerker van Halt was zeer te spreken over mijn proactieve houding. Hij wil onderzoeken of het mogelijk is er een pilot van te maken die wellicht ook landelijk kan worden gehouden. Ik besloot te switchen van onderwerp. Ik heb dit besproken met mijn begeleider en deze was ook positief.

Ik heb vragen opgesteld en ben begonnen met schrijven, maar gaandeweg bleven de ontwikkelingen ervoor zorgen dat het onderzoek bijgesteld moest worden.

De gemeente Rotterdam wilde met mij in gesprek. De afgevaardigde van Halt en de regiomanager waar het college onder valt, zijn hier ook bij betrokken. De directiesecretaresse die mij belde om een geschikt moment af te stemmen, noemde mij 'de projectleider'. Dit versterkt mijn gevoel dat het een 'hot item' is. Verschillende partijen willen er mee aan de slag. Ik ben van mening dat dit zonder noodzaak niet zo snel zou zijn gegaan.

Na het gesprek bij de gemeente Rotterdam is het onderzoek weer bijgesteld. De gemeente wil graag dat er onderzoek wordt gedaan naar wat wel en niet werkt, om een duurzame aanpak te kunnen ontwikkelen. Tevens leek duidelijk te worden dat de lvb doelgroep een specifieke aanpak nodig heeft. Het besef ontstond dat dit verder gaat dan alleen verzuim. Ik zal mij tot het verzuim beperken, anders wordt het onderzoek te groot. Het is duidelijk dat dit onderzoek de aanzet is om te onderzoeken wat op welke gebieden nodig is om de lvb-doelgroep op de juiste manier te kunnen bedienen.

De samenwerking die Halt had toegezegd inzake een preventief spreekuur is op dit moment niet uitvoerbaar. Dit spreekuur zou een te groot gedeelte van het budget vergen. Halt wil meer onderzoek doen naar de aanpak van verzuim, waarbij alternatieven ook onderzocht worden. Het probleem wordt erkend en de wil om te zoeken naar een passende aanpak is er, dus dit is al bereikt met mijn onderzoek. Mijn onderzoeksvragen heb ik aangepast, omdat de samenwerking met Halt niet op korte termijn zal plaatsvinden.

1.3 Doel van het onderzoek

Doel van het onderzoek is te onderzoeken wat een passende aanpak kan zijn voor het college om verzuim van de lvb-doelgroep terug te dringen, waarbij rekening wordt gehouden met de comorbiditeit van gedragsproblematiek.

Mijn persoonlijke doel binnen het onderzoek is een onderzoek te coördineren, waarbij verschillende externe partijen betrokken zijn en mijzelf bij deze partijen te profileren. Voor mij is dit een doel, omdat ik nog nooit zoiets groots heb gedaan. Ik ben in contact gekomen met de gemeente Rotterdam en de managers van Stichting Halt. Dit zijn kringen, waarin ik mij nog nooit begeven heb. Ik wil mij wel staande houden om het belang van een andere, passende aanpak voor de lvb-doelgroep duidelijk te maken. Ik zal mij bewust zijn van de stappen die ik zet en deze doordenken en bijstellen wanneer dat nodig is. Het is belangrijk te reflecteren op mijn handelen.

1.4 Hoofd- en deelvragen

Hoofdvraag

De hoofdvraag luidt als volgt: *'Welke aanpak kan het college ontwikkelen om ongeoorloofd verzuim van jongeren met lvb tussen de twaalf en achttien jaar oud, bij wie er sprake is van comorbiditeit met gedragsproblemen, terug te dringen?'*

Deelvragen

Om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden, zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

- 1) Hoe ziet de aanpak van verzuim er op dit moment uit op het college en is deze afdoende?
- 2) Hoe belangrijk zijn consequenties in relatie tot ongeoorloofd verzuim?
- 3) Welke relatie hebben kortetermijnbaten ten opzichte van ongeoorloofd verzuim?

1.5 Betrokkenen/belanghebbenden

Voor de beantwoording van deze vragen wordt met anderen gewerkt. Hieronder wordt van de verschillende betrokkenen/belanghebbenden aangegeven in welke mate zij betrokken zijn.

Jongeren vormen de spil van dit onderzoek, het onderzoek is erop gericht jongeren aan te leren dat verzuim niet kan en dat daar consequenties aan verbonden zijn.

Gezien de ontwikkelingen is het gewenst om een onderscheid te maken tussen de betrokkenen/belanghebbenden van het grote geheel en het deel waarop mijn onderzoek zich zal richten.

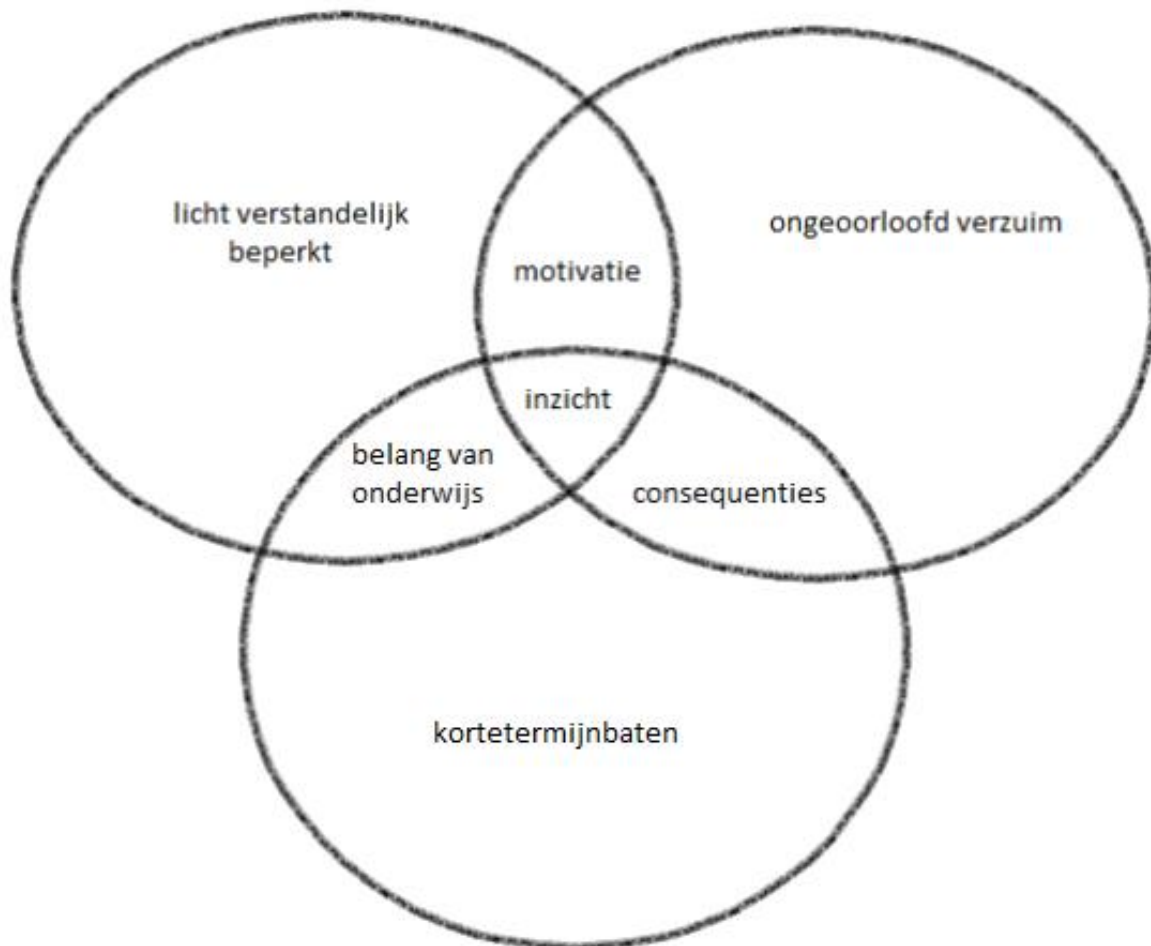
Groot geheel	Onderzoek
Actief betrokken: – Stichting Halt – Gemeente Rotterdam – Leerplichtambtenaar	Actief betrokken: – Stichting Halt – Leerplichtambtenaar – Mentoren
Informerend: – Onderzoeker	Informerend: – Officier van Justitie – Docenten – Jongeren
Zijdelings betrokken: – Medewerkers college – Andere scholen met een lvb-doelgroep	Zijdelings betrokken: – Ouders

Figuur 1: Overzicht betrokkenen

In bijlage 3 is uitgewerkt welk belang de betrokkenen hebben en welke bijdrage zij leveren.

1.6 Kernwoorden

In onderstaand diagram worden de samenhang en onderlinge relaties tussen de kernwoorden aangegeven. De kernwoorden vormen de basis voor hoofdstuk 2. In bijlage 4 is het venndiagram verder uitgewerkt.

Figuur 2: Venndiagram kernwoorden

Hoofdstuk 2, Theoretisch kader

Naar aanleiding van de probleemanalyse en de hoofd- en deelvragen, die zijn beschreven in hoofdstuk 1, volgt nu het theoretisch kader. Het theoretisch kader zal, gestaafd door bronnenonderzoek, de kernwoorden verduidelijken en dienen als basis voor de vragenlijsten.

2.1 Licht verstandelijk beperkt (lvb)

Een intellectuele handicap wordt gekenmerkt door een aanzienlijke beperking van het IQ en een beperking van het aanpassingsgedrag. Beide zijn van invloed op de alledaagse sociale en praktische vaardigheden en zijn ontstaan voor het achttiende levensjaar (Defenition of Intellectual Disability, 2018).

In Nederland wordt in toenemende mate de grens van een IQ van 70 als te rigide ervaren (Verstegen & Moonen, 2010). Mensen met een IQ tussen de 70 en 85 hebben ook steeds meer moeite om zich staande te houden in de maatschappij. Een beleidswijziging in 2005 maakte het voor mensen met een IQ tussen de 70 en 85 met bijkomende problematiek ook mogelijk om een beroep te doen op de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ). Iemand moest dan wel moeite hebben om zichzelf geheel zelfstandig te redden op meerdere levensgebieden (Kaal, 2013).

Het onderzoek is gericht op de doelgroep van het college en daarom zijn bovenstaande omschrijvingen passend. Het college geeft onderwijs aan jongeren met een IQ onder de 70, maar ook met een IQ (net) boven de 70, die moeite hebben om zichzelf op meerdere levensgebieden zelfstandig te redden.

2.2 Ongeoorloofd verzuim

Jongeren tussen de vijf en achttien jaar moeten onderwijs volgen. Er kan een reden zijn waarom dit (tijdelijk) niet hoeft, bijvoorbeeld vanwege ziekte of verplichtingen die voortkomen uit een geloofs- of levensovertuiging. Als een jongere verzuimt zonder geldige reden, zijn de ouders strafbaar en ook de jongere is strafbaar als hij twaalf jaar of ouder is. Wanneer een jongere te veel afwezig is, wordt de leerplichtambtenaar gewaarschuwd. Een school is dit verplicht en doet melding via het verzuimloket van Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO). Er moet melding gedaan worden als een jongere zestien uur in vier opeenvolgende lesweken afwezig is (Rijksoverheid, z.j.)

2.3 Motivatie en kortetermijnbaten

In het onderzoek is het belangrijk om te weten waarom jongeren verzuimen. Vos en Van der Hoeven (2003) beschrijven dat het niet motiverend kan zijn als er geen diploma behaald kan worden. Op het college behalen de jongeren geen diploma. Een gebrekkige motivatie kan direct met de school te maken hebben, maar ook met faalervaring. Als de jongere het idee heeft dat naar school gaan geen nut heeft, dan kan hij ook gaan verzuimen (Vos & Van der Hoeven, 2003). De jongeren op het college zeggen dit ook letterlijk zo.

Rovers (2010) stelt dat verzuim met groepsdruk te maken kan hebben. De jongere wil erbij horen en doet mee met de groep. Als dit gecombineerd wordt met wat Kaal (2013) schrijft over de zelfredzaamheid van lvb-jongeren, dan maakt dit het voor hen dus moeilijk om weerstand te bieden aan de groepsdruk. Rovers (2010) stelt dat interacties gemakkelijker te beïnvloeden zijn dan de personen. Wanneer motivatieproblematiek als interactieproblematiek wordt gezien, dan ontstaan er meer mogelijkheden tot beïnvloeding.

Omgevingsfactoren kunnen van invloed zijn op het verzuim. Zo is de locatie medebepalend. Als er dingen te doen zijn die de jongere meer aanspreken dan school, is de kans op verzuim groter (InfoNu, z.j.). De thuissituatie kan echter ook van invloed zijn, net als de (lage) economische status, het gebrek aan steun bij het schoolwerk of de omgang met leeftijdsgenoten die ook spijbelen (Wagemans, Laffra & Wienke, 2015).

In bovenstaande alinea's gaat het mede over gebrekkige motivatie. Petri en McGovern (2004) hanteren een andere invalshoek en beschrijven dat de mens altijd gedrag vertoont en voor dat gedrag is wel een motivatie. Ongemotiveerdheid als fenomeen bestaat dan ook niet volgens hen. De jongere (of groep) zal gemotiveerd zijn voor ander gedrag dan het gewenste gedrag. De jongeren op het college zijn volgens deze visie niet ongemotiveerd voor school, maar gemotiveerd voor iets anders.

Motivatie is een voorwaarde om tot gedrag te komen. Volgens Franzen (2008) kan de basisbehoefte bij mensen een motivatiemechanisme in werking zetten. Hij schrijft hierover: "Stimulus (basisbehoefte = honger) → motivatie → gedrag (eten)". Voor verzuim kan dit zijn: basisbehoefte = willekeurige behoefte van jongere → motivatie → gedrag (verzuimen).

Om met de theorie van Franzen (2008) te werken is het belangrijk om de motivationele relativiteit in acht te nemen (Shah, 2008). Motivatie is geen constant gegeven, want eenzelfde persoon kan afhankelijk van de omstandigheden tot verschillende keuzes komen. Schematisch ziet dat er als volgt uit: "Stimulus (gedragsdoel = motief) → motivatie → gedrag". De stimulus is nu cognitief gezien het doel. De stimulus is nu cognitief en daardoor komt ook de lvb van de jongere weer in beeld, omdat de cognitie licht beperkt is.

Kooij (2016) haalt de zelfdeterminatietheorie van Deci en Ryan aan, waarin onderscheid wordt gemaakt tussen intrinsieke en extrinsieke motivatie. Deci, Koestner en Ryan (2001) stellen dat extrinsieke beloningen de intrinsieke motivatie van iemand kunnen ondermijnen. Bij studenten hebben extrinsieke beloningen een minder grote negatieve invloed dan bij jonge kinderen. De jongeren op het college zijn qua kalenderleeftijd bijna student, maar zij functioneren door hun lvb cognitief meer op het niveau van het jonge kind. Er dient rekening mee gehouden te worden dat beloningen de intrinsieke motivatie bij de lvb-jongeren kunnen ondermijnen.

2.3.1 Behaviorisme

Pavlov heeft de klassieke conditionering beschreven als het straffen en belonen om tot een (gewenst) gedragspatroon te komen. Het behaviorisme behaalde successen, maar toch ontstond er al snel ethische kritiek op het behaviorisme. Als met conditionering menselijk gedrag kan worden gestuurd, is dit dan wel wenselijk? Wat is wenselijk: een gedrild kind dat dingen doet zonder na te denken of een kind dat met vallen en opstaan zijn eigen weg in het leven probeert te vinden (Gunster, 2012)?

Ik haal deze theorie aan, omdat ik wil onderzoeken of straffen ongeoorloofd verzuim kan terugdringen. Praten heeft niet het gewenste effect en daarom onderzoek ik of conditioneren kan helpen. Ik heb gekozen voor straffen, omdat, zoals eerder is beschreven, beloningen de intrinsieke motivatie kunnen ondermijnen. De Officier van Justitie heeft in het gesprek aangegeven dat deze jongeren waarschijnlijk een lik-op-stukbeleid nodig hebben. Ze gaan over de grens en houden zich niet aan afspraken. Consequent zijn is bij deze groep het belangrijkste (persoonlijke communicatie, 8 februari 2018).

2.4 Consequentie

De jongeren spreken uit dat er weinig consequenties zitten aan hun verzuim en dit maakt dat ik kies voor de theorie van Cornisch en Clarke (1986). Volgens deze theorie maken ouders een afweging tussen de kosten en de baten. De sociale druk zou ertoe kunnen leiden dat er sprake is van een gemotiveerde dader. Maar het kan ook zijn dat de perceptie van de winst niet opweegt tegen de straf en dit kan de potentiële dader ervan weerhouden om tot daadwerkelijk gedrag over te gaan. Kaal (2013) maakt hierover de volgende opmerking: het is de perceptie van de jongeren die de kosten-batenbalans kleurt, het is geen rationele afweging.

Het onderzoek behelst de vraag of straffen de jongeren ervan kan weerhouden te verzuimen.

Het brein van jongeren is nog niet uitgegroeid en ontwikkelt zich nog door totdat de leeftijd van 23 jaar wordt bereikt (en wellicht nog langer). De grootste veranderingen vinden plaats in de prefrontale cortex, die emoties reguleert, plannen van het werk mogelijk maakt en het overzien van de consequenties van daden. Dit maakt dat een jongere tussen de 12 en 23 jaar direct bevrediging van zijn behoeften wil. Hij is in deze periode eerder geneigd om een beslissing te nemen die snel een beloning oplevert. Een risico of gevolg ziet de jongere niet (Eerkens, z.j.).

Volgens een artikel op 'Brein in beeld' stelt een onderzoek van de Universiteit Leiden dat meer impulsiviteit en risicovol gedrag onder jongeren nauwelijks door wetenschappelijk onderzoek onderbouwd kan worden. Pubers zijn in staat om even goede beslissingen te nemen als volwassenen. Wel worden zij meer beïnvloed door hun omgeving (Brein in beeld, 2013).

De ouders zijn een belangrijke 'partner' in de omgeving van een jongere. Zij dienen betrokken te zijn bij de schoolgang van hun kind. Soms zijn zij niet bij machte of zijn uit beeld geraakt en is er een ander die zich over het kind ontfermt. Dit is zeker zo bij de jonge kinderen op het college (12-13 jaar). Bij de wat oudere kinderen (16-17 jaar) gaat het vaker om kinderen die geen zin hebben of spijbelen omdat dat stoer zou zijn. De uitdaging is om de kinderen weer gemotiveerd om naar school te laten gaan.

Het punt dat de Officier van Justitie aansnijdt is ook zichtbaar. Jongeren die veel verzuimen, hebben veelal ouders die niet bij machte zijn om hun kind naar school te krijgen. Er zal ook aandacht zijn voor de mogelijkheid dat jongeren vanwege hun brein niet de consequenties kunnen overzien (persoonlijke communicatie, 8 februari 2018).

2.5 Belang van onderwijs

Deelname aan onderwijs is één van de vormen van een volwaardige deelname aan de maatschappij (Nederlands Jeugdinstituut, z.j.).

Scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs hebben een ontwikkelingsperspectief. Hierin is beschreven wat een passend einddoel voor de jongere is en hoe dit nagestreefd zal worden. Er zijn drie mogelijke einddoelen, te weten diploma behalen, werk vinden en uitstromen naar dagbesteding (Rijksoverheid, z.j.a). Het einddoel dat het college voor ogen heeft, is uitstroom naar arbeid en dus niet het behalen van een diploma. Dit kan het gevoel van een jongere voeden dat school geen nut heeft (Vos & Van der Hoeven, 2003). Het is van belang dat het verzuim stopt, omdat dit nadelige effecten heeft. Als een jongere verzuimt, is de kans op een baan kleiner.

Hilhorst en Van der Lans (2016) beschrijven dat er op scholen veel wordt gedaan om de jongeren binnen het onderwijs in het gareel te houden, maar vaak weten de jongeren de dans te ontspringen en raken ze uit beeld. Dit geldt ook voor het college. Er hoort een zekere overgang naar zelfstandigheid te zijn, waar 'opvoeders' buiten staan. Bij jongeren met een risicoprofiel (lvb, spijsbelen, jeugdzorgcontacten) is dit problematisch. Alle jongeren van het college zijn lvb en zij die verzuimen, hebben veelal ook jeugdzorgcontacten. Dit maakt dat deze omschrijving passend is.

2.6 Inzicht

Er zijn risicofactoren die geassocieerd worden met de aanleg voor delinquent gedrag bij jongeren met lvb. Deze jongeren zijn in mindere mate in staat tot bijvoorbeeld het inschatten en beoordelen van interpersoonlijke situaties, het vasthouden van regels in complexe situaties, het onderdrukken van hun impulsen en het doorzien van (conflict)situaties (Collot d'Escury, 2007). Dit maakt het extra moeilijk om het ongeoorloofde verzuim vanuit henzelf te laten stoppen.

Jongeren met lvb-problematiek hebben vaak moeite om zichzelf discipline op te leggen. Afspraken nakomen en zich aan de regels houden, vinden zij moeilijk.

Jongeren met lvb leven vaak sterk in het hier en nu. Zij hebben moeite om de langetermijngevolgen van hun daden te overzien. Het kan dan ook goed zijn dat de kortetermijnbaten vaker winnen dan de baten op lange termijn in hun afweging. Dit leidt tot minder inhibitie om de verleiding te weerstaan, omdat de jongeren de consequenties van hun eigen daden niet overzien (Kaal, 2013).

Jongeren hebben op meerdere fronten geen inzicht. Zij zijn bezig met een losmakingsproces van hun 'opvoeders', maar juist daarin is het gebrek aan inzicht belemmerend.

'Jouw In-formele Mentor' (JIM) is een primeur in de jeugdzorg. JIM is iemand die de jongere vertrouwt, fungeert als schakel tussen de professionals en helpt bij het opstellen van plannen. De aanpak lijkt goed te werken om escalaties te voorkomen. De jongere ziet wellicht niet in dat hij hulp nodig heeft van een professional, maar door inzet van JIM ontstaat er een andere werkwijze, waarbij de jongere er niet meer alleen voor staat (Hilhorst, Van der Lans, 2016).

Op het college kan een vertrouwde persoon de jongere wellicht ondersteunen en als schakel tussen de leerplichtambtenaar en de jongere fungeren.

Hoofdstuk 3, Onderzoeksmethodologie

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt beschreven op welke manier het onderzoek vormgegeven wordt om tot antwoorden op de deelvragen en uiteindelijk op de hoofdvraag te komen. Als eerste wordt het type onderzoek beschreven, gevolgd door een beschrijving van de onderzoeksinstrumenten, de onderzoeksgroep en respondenten. Afsluitend komen de ethische aspecten van het onderzoek, de betrouwbaarheid en de validiteit van het onderzoek en de verzamelde data aan de orde.

3.2 Type onderzoek

Ik wil zichtbaar maken dat de aanpak van verzuim, die het college op dit moment hanteert, niet afdoende is om bij alle jongeren het verzuim te laten stoppen. Daarbij wil ik onderzoeken waar een nieuwe aanpak aan moet voldoen. Ik denk aan een 'spreekuur van bureau Halt' op locatie en onderzoek wat de voorwaarden hiervoor zijn.

Actieonderzoek is hiervoor geschikt, omdat zichtbaar gemaakt kan worden wat er al geprobeerd is, hoe de nieuwe aanpak in de praktijk vormgegeven kan worden en of de aanpak ook kan bijdragen aan de vermindering van het verzuim.

Volgens Schuman (2009) is actieonderzoek bijna nooit rechtlijnig met duidelijke stappen. Een actieonderzoek verloopt veelal chaotisch en dynamisch, waarbij verschillende fasen door elkaar heen lopen. Het ontwikkelt zich parallel aan andere delen en gaat hier soms in over. Tijdens het onderzoek wordt door middel van kritische reflectie en onverwachte uitkomsten het onderzoek bijgesteld of een nieuwe weg ingeslagen (Lange, Schuman & Montesano Montessori, 2011). In dit onderzoek zal ik mijn collega's, *critical friends* en andere betrokkenen om feedback vragen. De feedback betreft de onderzoeksinstrumenten, de verwerking hiervan, mijn denkstappen in het proces en mijn verslaglegging.

Ik wil na de verkenning van de theorie een nieuwe aanpak van ongeoorloofd verzuim uitwerken en waar mogelijk de aanpak (deels) in de praktijk uitproberen. Ik ben van mening dat de samenwerking tussen het college en externe partijen de aanpak van ongeoorloofd verzuim te goede komt.

Het onderzoek is vooral kwalitatief van aard, omdat de uitkomsten meer beschrijvend zullen zijn en de resultaten in woorden worden weergegeven. Een klein gedeelte van de resultaten zal in cijfers worden weergegeven en is kwantitatief. Het grote geheel zal dus kwalitatief onderzoek zijn (Swaen, 2013).

3.3 Instrumenten per vraag

Onderstaande tabel toont de relatie tussen de hoofdvraag, de deelvragen, de respondenten en de onderzoeksinstrumenten.

Hoofdvraag	Deelvraag	Wie?	Hoe?
Welke aanpak kan het college ontwikkelen om ongeoorloofd verzuim van jongeren met lvb tussen de twaalf en achttien jaar oud, bij wie er sprake is van comorbiditeit met gedragsproblemen, terug te dringen?	1) Hoe ziet de aanpak van verzuim er op dit moment uit op het college en is deze afdoende?	Jongeren Mentoren Officier van Justitie	Vragenlijst jongeren Vragenlijst mentoren Interview Documentonderzoek
	2) Hoe belangrijk zijn consequenties in relatie tot ongeoorloofd verzuim?	Jongeren Mentoren Leerplichtambtenaar Medewerker van Halt	Vragenlijst Mailwisseling Overlegmomenten
	3) Welke relatie hebben kortetermijnbaten ten opzichte van ongeoorloofd verzuim?	Jongeren Mentoren	Vragenlijst jongeren Vragenlijst mentoren

Figuur 3: Overzicht onderzoeksinstrumenten

Naast bovenstaande instrumenten zal ook het theoretisch en praktisch onderzoek bij elke deelvraag worden verricht.

3.4 Onderzoeksgroep en respondenten

In deze paragraaf wordt beschreven welke onderzoeksgroep onderzocht wordt, welke respondenten bij het onderzoek betrokken zijn en welke instrumenten hierbij worden ingezet. Bij elke deelvraag wordt triangulatie gewaarborgd, doordat er meerdere respondenten en/of meerdere instrumenten worden ingezet.

3.4.1 Jongeren

Bij dit onderzoek wordt de gehele jongerenpopulatie van het college betrokken. De 24 jongeren vormen de onderzoeksgroep. Ik kies ervoor om alle jongeren te betrekken, omdat de groep niet te groot is en daarom ook geen selectie gemaakt hoeft te worden. Door alle jongeren te betrekken, vergroot dit ook de betrouwbaarheid van het onderzoek.

3.4.2 Mentoren

De mentoren zijn de personen die het verzuim met de jongeren bespreken, de oudercontacten hebben en de informatie over het verzuim doorgeven aan de verzuimcoördinator. Er zijn drie mentoren. Daarom heb ik ervoor gekozen om alle mentoren te betrekken bij dit onderzoek. Hiermee is elke fase van het college vertegenwoordigd en wordt geen enkele groep buitengesloten.

3.4.3 Extern betrokkenen

Er worden ook mensen van buiten het college bij het onderzoek betrokken, namelijk:

- de Officier van Justitie: zij heeft een rol binnen het strafrechtelijk kader als het verzuim niet stopt en de jongere een proces-verbaal krijgt. Ik wil onderzoeken wat haar rol precies is en hoe zij de rol van het college ziet. Haar tips kunnen een bijdrage leveren aan de vorming van een nieuwe aanpak.
- de leerplichtambtenaar (uit Rotterdam). Hij krijgt de meldingen binnen van ongeoorloofd verzuim en spreekt met de jongeren en hun ouders. Ik heb gekozen voor de leerplichtambtenaar uit Rotterdam, omdat het college in Rotterdam staat en de meeste jongeren uit Rotterdam komen. Als er een nieuwe aanpak komt, wil ik ook uit andere gemeenten de leerplichtambtenaar de vernieuwde aanpak voorleggen om te vernemen wat zij daarvan vinden.
- de medewerker van Halt wordt betrokken, omdat ik wil onderzoeken of deze ingezet kan worden bij een nieuwe aanpak en of deze externe partner hieraan een bijdrage kan leveren.

3.5 Onderzoeksinstrumenten en dataverwerkingsmethode

Deze paragraaf geeft weer welke instrumenten gebruikt worden om de hoofdvraag en deelvragen te beantwoorden. Niet alle uitkomsten worden weergegeven in het verslag of in de bijlagen. Alleen de uitkomsten die van belang zijn voor het onderzoek worden gepresenteerd. De andere uitkomsten zullen opvraagbaar zijn.

3.5.1 Vragenlijst

Ik heb gekozen voor een klassieke vragenlijst, waarbij het theoretisch kader van het onderzoek als richtlijn dient. De lijst bevat open en gesloten vragen. Met behulp van de open vragen kan de persoonlijke reden/mening van de jongere en/of mentor worden achterhaald zonder sturend te zijn in de antwoordmogelijkheden. Gesloten vragen worden gebruikt, wanneer ik van mening ben dat de antwoordmogelijkheden niet sturend zijn en bij vragen die om een simpel 'ja' of 'nee' vragen. Ik vraag collega's om feedback op de begrijpbaarheid voor de jongeren en de relevantie van de vragen. *Critical friends* vraag ik ook om feedback op de vragenlijst.

De verkregen gegevens worden in tabellen verwerkt volgens de kernwoorden van de codeboom. De uitkomsten worden in het verslag, wanneer mogelijk, in een cirkeldiagram weergegeven. Dit is overzichtelijk en geeft duidelijk de verhouding weer. Minder relevante uitkomsten worden in de bijlage beschreven.

3.5.2 Interview

Het interview heeft een structuur en een doel, waarbij de onderzoeker het gesprek leidt (Lange, Schuman & Montesano Montessori, 2011). Er wordt een semigestructureerd interview gehouden. Hierdoor wil ik de betrouwbaarheid vergroten. De geïnterviewde krijgt de ruimte om te vertellen en beantwoordt niet alleen vragen. Er is ruimte om een gesprek te laten ontstaan, waardoor ik wellicht meer informatie krijg dan waarnaar ik op zoek ben. Mocht er tijdens het interview weerstand komen van de geïnterviewde, dan probeer ik begrip te tonen en te achterhalen waarom de weerstand er is. Als de geïnterviewde ergens geen antwoord op geeft, vraag ik naar het waarom van de weigering. Die zal ik respecteren en er niet op doorgaan.

Er wordt een audio-opname gemaakt (die opvraagbaar is) en een gespreksverslag opgesteld. In deze scriptie worden de antwoorden geparafraseerd.

3.5.3 Focusgroep

Als er bij de uitkomsten van de vragenlijst nog punten zijn die verder uitgevraagd dienen te worden, organiseer ik een focusgroep. Bij de mentoren organiseer ik een focusgroep met alle mentoren. Bij de focusgroep van de jongeren zorg ik dat er verschillende leeftijden vertegenwoordigd zijn en zowel jongeren die bekend zijn met ongeoorloofd verzuim als jongeren die niet verzuimen.

3.5.4 Vormen van triangulatie

Ik zorg dat er in overleggen of vergaderingen afstemming wordt gezocht tussen verschillende partijen.

3.5.4.1 Mailwisseling

Via e-mail neem ik contact op met externe partijen en op een later tijdstip vraag ik om afstemming en feedback als er een product ontwikkeld wordt. Vooral de check verwacht ik via e-mail te doen, omdat de partijen die ik wil betrekken extern zijn en hierdoor niet op elk moment direct te benaderen zijn.

3.5.4.2 Overlegmomenten

Dit zijn momenten waarin verschillende partijen hun verhaal delen, hun doel ontvouwen en met elkaar in gesprek gaan over de werkwijze of samenwerking die wenselijk is. Op deze momenten wil ik informatie verzamelen, openstaan voor de wensen van de ander en daarbij vooral zoeken naar wat de partijen voor elkaar kunnen betekenen. De notulen laat ik door de partijen controleren om er zeker van te zijn dat deze correct zijn volgens elke partij.

Het gespreksverslag kan ik geparafraseerd weergeven.

3.5.4.3 Documentonderzoek

Het beleidsdocument 'verzuimprotocol' van het college wordt onderzocht. Dit maakt dat er geen documenten van andere scholen met elkaar vergeleken worden. Dit vergroot de betrouwbaarheid, omdat er geen mogelijke verschillen in de vergelijking worden meegenomen (appels met peren vergelijken). Het gaat om een beleidsdocument, waarbij de uitvoering onderzocht wordt onder meerdere respondenten.

3.6 Ethische aspecten van het onderzoek

Door ethisch te handelen wil ik de betrouwbaarheid van het onderzoek waarborgen. Dat respondenten hun mening geven via een meetinstrument, wil nog niet zeggen dat zij ook betrokken zijn. Ik zal de respondenten op de hoogte houden en de uitkomsten met hen delen. Wanneer iets onduidelijk is, vraag ik om verduidelijking, zodat ik zeker weet dat ik de zaken goed interpreteer.

De vragenlijsten worden anoniem ingevuld, waarbij ik ervoor zorg dat, wanneer jongeren toch hun naam erop schrijven (dat is een ervaring uit het verleden) ik de vragenlijst anonimiseer voor hen.

Het is belangrijk om de jongeren te informeren dat het wenselijk is dat zij de vragenlijst eerlijk invullen. Als zij iets niet (eerlijk) willen beantwoorden, mogen zij ook als antwoord geven dat ze de vraag niet willen beantwoorden.

Ik zal de uitkomsten presenteren zoals mijn bevindingen zijn, ook als deze het tegenovergestelde zijn van wat ik verwacht. Ik doe dit onderzoek, zodat het verzuim onder de jongeren hopelijk zal verminderen. Ik onderzoek wat hiervoor nodig is om tot een voorstel te kunnen komen.

3.7 Validiteit

De codeboom dient om de doorgaande lijn tussen de kernwoorden, het theoretisch kader en de onderzoeksinstrumenten te garanderen. Er zijn verschillende vormen van validiteit die in mijn onderzoek terugkomen. Ik geef per vorm aan op welke manier ik de validiteit zal waarborgen. Alle onderstaande vormen van validiteit zijn voortgekomen uit de publicatie van Swaen (2014).

3.7.1 Indruksvaliditeit

De indruksvaliditeit is de mate waarin het instrument iets relevants meet voor het onderzoek. Dit bereik ik door steeds het verband met de codeboom in de gaten te houden, door te controleren of de instrumenten op een lijn liggen, door de ontwikkelde instrumenten van feedback te laten voorzien door *critical friends* en door middel van de koppeling met het theoretisch kader.

3.7.2 Inhoudsvaliditeit

De inhoudsvaliditeit is de aanwezigheid van aspecten (kernwoorden) in de vragen die het begrip meten. De informatie uit het theoretisch kader en de codeboom geeft richting aan de vragen om de belangrijke aspecten op te nemen. Wanneer nodig worden de vragen bijgesteld.

3.7.3 Begripsvaliditeit

Bij begripsvaliditeit gaat het erom dat het instrument meet wat het zou moeten meten. Door vooraf kritisch de vragen op te stellen en deze te laten controleren, ben ik bewust bezig met begripsvaliditeit. Bij het verzamelen van de gegevens wordt beoordeeld of er is gemeten wat gemeten moet worden. Als er uitkomsten zijn waaruit blijkt dat niet is gemeten wat verondersteld werd, zullen deze niet worden opgenomen.

3.7.4 Ecologische validiteit

Ecologische validiteit betreft het meten van de resultaten overeenkomstig de alledaagse praktijk. De jongeren zullen de vragenlijst die ze ontvangen van hun eigen mentor in hun eigen klas invullen. Hier is de jongere mee vertrouwd en zo is de kans op waarheidsgetrouwe antwoorden groter.

Ik bezoek de Officier van Justitie in haar eigen werkomgeving. Met andere partijen overleg ik op een plaats die we samen hebben afgesproken, zodat elke partij zich daar comfortabel bij voelt. Hiermee vergroot ik de betrouwbaarheid van de instrumenten.

3.7.5 Interne validiteit

Door alle bovenstaande vormen van validiteit in mijn onderzoek toe te passen, streef ik naar interne validiteit. Dit houdt in dat het onderzoek goed is opgezet en uitgevoerd, waardoor de conclusies voor waar kunnen worden aangenomen. Als deel van een goede uitvoering zal elke jongere en elke mentor de vragenlijst invullen.

3.7.6 Externe validiteit

Externe validiteit betekent dat de conclusies voor een grotere groep zouden kunnen gelden. Dit onderzoek is breed genoeg voor de lvb-doelgroep met gedragsproblematiek in Rotterdam. Voor eindconclusies zal een grotere groep onderzocht moeten worden.

3.8 Betrouwbaarheid

Als alle bovenstaande stappen op correcte wijze doorlopen worden, dan is het onderzoek betrouwbaar.

Hoofdstuk 4, Resultaten

In dit hoofdstuk wordt per deelvraag beschreven welke uitkomsten de instrumenten opgeleverd hebben. Per doel worden de uitkomsten van verschillende respondenten getoond.

De vragenlijst is door alle mentoren ingevuld en alle jongeren die de gehele periode van het praktijkonderzoek op het college les volgden (24 jongeren). Eén jongere heeft ingevuld: "dat is privé, gaat jullie niks aan". Er zijn dus 23 vragenlijsten verwerkt. De leerplichtambtenaar uit Rotterdam heeft de vragenlijst ingevuld. Dit geldt voor alle deelvragen.

4.1 Deelvraag 1

Hoe ziet de aanpak van verzuim er op dit moment uit op het college en is deze afdoende?

Bij deze vraag zijn de volgende instrumenten ingezet: vragenlijst, interview, documentonderzoek. Kernwoorden bij deze deelvraag zijn: lvb en ongeoorloofd verzuim.

4.1.1 Vragenlijst

De meest relevante antwoorden worden getoond. De gehele vragenlijst met antwoorden is te vinden in de bijlagen 5 (mentoren), 6 (jongeren) en 7 (leerplichtambtenaar).

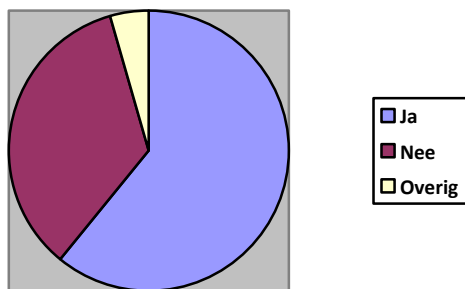
Doel: *achterhalen wat de jongeren nodig hebben in de aanpak van het verzuim.*

Uitkomsten mentoren:

- Consequenties na verzuim.
- Zwaardere maatregelen, zeker als jongere al in contact is geweest met de leerplichtambtenaar.
- Gesprek met/huisbezoek van de leerplichtambtenaar.

Uitkomsten jongeren:

7) Als je thuis kan blijven zonder dat leerplicht iets doet, zou je dan minder naar school gaan?

De grafiek toont aan dat meer dan de helft van de jongeren thuis zou blijven als de leerplichtambtenaar geen druk uitoefent.

Figuur 5: Intrinsieke motivatie schoolgang

Uitkomsten leerplichtambtenaar:

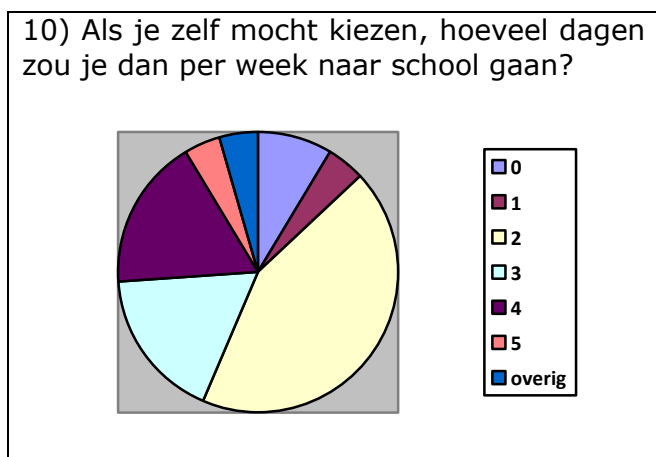
- Er wordt een groter beroep gedaan op de hulpverlening.
- Gezien de beperkte cognitie wordt er wat soepeler omgegaan met verzuimmeldingen.
- Leerplichtambtenaren nemen meer ruimte voor zij overgaan tot handhaving.

Doel: *duidelijk krijgen hoe het verzuimbeleid is vormgegeven, of het goed wordt uitgevoerd en of dit afdoende is.*

Uitkomsten mentoren:

- Alle mentoren voeren gesprekken met de jongeren en hun ouders.
- Er wordt goed op het verzuim gelet, maar de consequenties worden gemist.
- Het college let goed op het verzuim en registreert dit volgens het protocol.
- Meer informatie en voorlichting aan jongeren en ouders over de precieze regels en maatregelen is gewenst.

Uitkomsten jongeren:

Er zijn weinig jongeren die vijf dagen in de week naar school willen gaan. Gezien de uitkomsten zou dit bij 78% van de jongeren een probleem geven, doordat zij dan de grens voor het doen van een verzuimmelding overschrijden. Op dit moment is de groep die verzuimt kleiner. Voor een deel van de jongeren is het huidige verzuimbeleid dus voldoende.

Figuur 6: Aantal dagen les

Uitkomsten leerplichtambtenaar:

- Het is onduidelijk of alle inzet leidt tot vermindering van verzuim. Wel blijft het beheersbaar.

4.1.2 Documentonderzoek

Doel: *achterhalen hoe het beleid op dit moment is vastgelegd en hoe dit is vormgegeven.*

Uitkomsten:

- Notitie afgeleid van het organisatie brede protocol.
- Mentoren zijn verantwoordelijk voor het vastleggen van het verzuim. De mentor wordt door andere disciplines die de jongeren begeleiden, geïnformeerd over het verzuim.
- Stappenplan waarin is beschreven wie wat doet en wanneer (zie bijlage 8).
- Voor ongeoorloofd te laat komen is er een apart stappenplan opgesteld (zie bijlage 9).
- Er is omschreven op welke manier het ongeoorloofde verzuim geregistreerd moet worden in het leerlingvolgsysteem.
- Elke vrijdag vullen de mentoren het verzuim in en doen zij een melding ongeoorloofd verzuim wanneer deze nodig is.

4.1.3 Interview Officier van Justitie

Doel: *achterhalen wat de jongeren van het college volgens de Officier van Justitie nodig hebben met betrekking tot de aanpak van ongeoorloofd verzuim.*

Uitkomsten:

- Hulpverlening. Verzuim is echt signaalgedrag. Als (de juiste) hulpverlening snel ingezet wordt, voorkomt dat veel ellende.
- Lik-op-stukbeleid (sanctie volgt snel op verzuim).
- Consequent zijn.
- Gedwongen hulpverlening.
- Als het een echte 'niet-willer' is, hulpverlening is betrokken en het thuisfront is niet capabel om de jongere te motiveren, kan er gedacht worden aan jeugdreclassering. Als dit niet werkt, komt de Raad voor de Kinderbescherming aan zet en kan er worden gedacht aan uithuisplaatsing.

Doel: *verhelderen of (de uitvoering van) het verzuimbeleid op het college afdoende is.*

Uitkomsten:

- Meldt een school wel verzuim? Haar ervaring is dat niet alle scholen daar even nauwkeurig mee om gaan. Afspraken dienen duidelijk met ouders gecommuniceerd te worden.
- Zorg dat de verzuimregistratie op orde is. Duidelijkheid over wie het aanspreekpunt is.
- Ouders op de hoogte stellen van het verzuim en duidelijk maken bij wie bijvoorbeeld ziekte gemeld moet worden.
- Gesprekken met jongeren vastleggen, inclusief gemaakte afspraken.
- Een beeld hebben van de betrokken hulpverlening.

4.1.4 Samenvattend beeld

Er is een overeenkomst tussen de leerplichtambtenaar, de Officier van Justitie en het college over de inzet van (meer) hulpverlening bij de aanpak van het verzuim. Het college registreert volgens het protocol het verzuim en hanteert hierbij een stappenplan, waardoor duidelijk is wie wat doet. Er zijn gesprekken met jongeren en ouders. Dit sluit aan bij wat de Officier van Justitie wenst te zien van een school.

De leerplichtambtenaar geeft aan 'soepeler om te gaan met verzuimmeldingen' en dit is een punt van aandacht. Als het namelijk aan de jongeren ligt, zou 78% van hen de grens van verzuim overschrijden. De Officier van Justitie geeft ook aan dat consequent zijn belangrijk is. Dit komt ook niet overeen met een soepelere aanpak.

4.2 Deelvraag 2

Hoe belangrijk zijn consequenties in relatie tot ongeoorloofd verzuim?

Voor deze vraag zijn de volgende instrumenten gebruikt: vragenlijst en dataverzameling. De kernwoorden bij deze deelvraag zijn: inzicht, consequenties en ongeoorloofd verzuim. De uitkomsten worden per instrument beschreven.

4.2.1 Vragenlijst

Doel: *duidelijk krijgen of de jongeren inzien dat verzuim negatieve gevolgen kan hebben voor de toekomst.*

Uitkomsten mentoren:

- Meestal zijn de jongeren zich bewust van het ongeoorloofde verzuim, maar zelfs als zij weten wat de gevolgen zijn, kunnen/willen zij er niet naar handelen.
- De jongeren zien de gevolgen niet in. Een school waar de leerlingen geen diploma halen, is niet nuttig in hun ogen.

Uitkomsten jongeren:

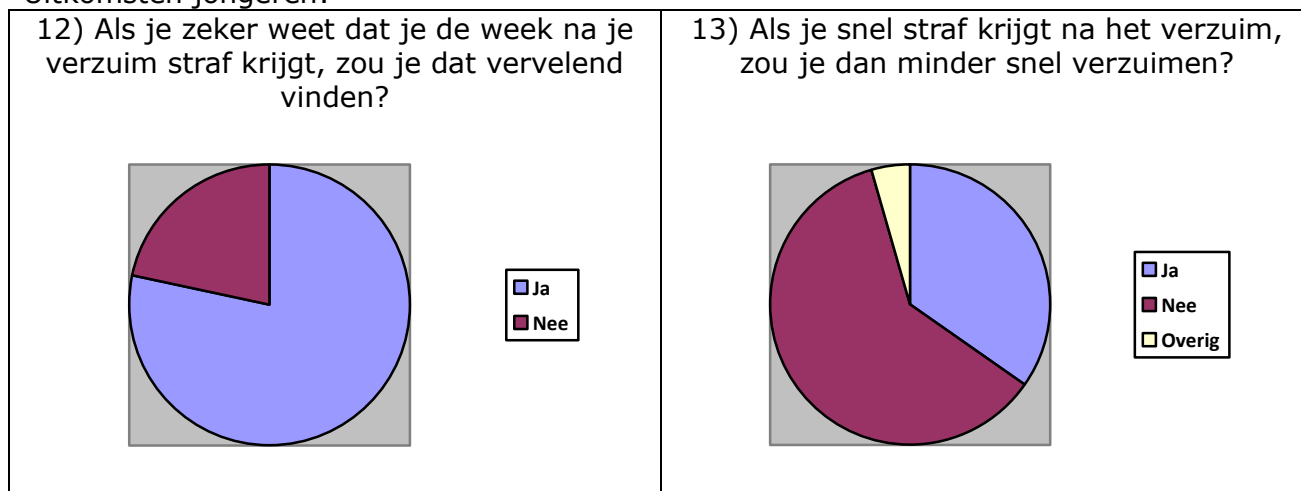
Figuur 7: Kansen na verzuim

Doel: *achterhalen of de jongeren consequenties vervelend vinden en hier gevoelig voor zijn.*

Uitkomsten mentoren:

- Als een consequentie, bijvoorbeeld dreiging met een rechtszaak of een reclasseringsmaatregel, het verzuim doet verminderen, is het tijdelijk.
- Bestaande consequenties die afkomstig zijn van de leerplichtambtenaar zijn niet afdoende bij jongeren die hardnekkig verzuimen.
- Zwaardere consequenties zijn gewenst als de jongere vaker in contact is geweest met de leerplichtambtenaar.
- Jongeren (en hun ouders) zijn nauwelijks onder de indruk van de consequenties van leerplichtambtenaar, zij hebben al eens een gesprek gehad en daar bleef het bij. Zij zijn veel gesprekken gewend en zijn niet meer onder de indruk.
- Als er een consequentie is, zit er veel tijd tussen het verzuim en de consequentie.
- Bepaalde jongeren hebben door onvermogen geen grip op het ongeoorloofde verzuim.

Uitkomsten jongeren:

Figuur 8: Straf vervelend

Figuur 9: Snel straf

Jongeren vinden het dus wel vervelend, maar zeggen niet minder snel te gaan verzuimen. De mentoren geven aan dat het gewenst is om de straf snel na het verzuim te geven. Gezien de uitkomsten bij de jongeren, zal dit waarschijnlijk niet snel tot vermindering van het verzuim leiden. De uitwerking zal langer moeten duren, voordat een effect optreedt. Dit zal ook iets doen met de afspraken met de leerplichtambtenaar en de Officier van Justitie.

Doel: *achterhalen of de veranderingen in het huidige verzuimbeleid als positief worden ervaren.*

Uitkomsten mentoren:

- Het huidige verzuimbeleid geeft niet aan wat te doen met 'geheel-verzuimers' (jongeren die geheel niet op het college komen).
- De veranderingen op locatie worden als positief ervaren, maar de consequenties worden gemist.

4.2.2 Dataverzameling

Doel: *achterhalen of er een verschil is in het aantal verzuimende jongeren in het schooljaar 2016-2017 en het schooljaar 2017-2018.*

Uitkomsten:

Schooljaar	2016-2017 (augustus tot en met 15 mei)	2017-2018 (augustus tot en met 15 mei)
Afwezig ongeoorloofd	49.780 uur (10,7%)*	2800 uur (9,4%)*
Te laat	209 keer (25 jongeren) Gemiddeld 8 keer per jongere	95 keer (14 jongeren) Gemiddeld 7 keer per jongere
Ziekgemeld door de jongere zelf	384 keer (19 jongeren) Gemiddeld 20 keer per jongere	28 keer (3 jongeren) Gemiddeld 9 keer per jongere

Figuur 10: Gegevens verzuim per schooljaar

Op elk gebied is een daling te zien. De afname in het aantal ziekmeldingen door de jongere zelf is groot, dit aantal is ruim gehalveerd.

* Het grote verschil in aantal uren, wordt verklaard door de beduidend grotere groep leerlingen in 2016-2017. Het percentage geeft een beter inzicht.

4.2.3 Focusgroep jongeren

Doel: *achterhalen of het voor de jongeren uitmaakt wie de consequentie uitvoert.*

Uitkomsten:

Leerplichtambtenaar	Halt	College
Staat hoger dan iemand van het college en maakt meer indruk.	Staat hoger dan iemand van het college en maakt meer indruk.	Iemand van school maakt geen indruk.
Straf is groter.	Straf is groter.	
"Leerplicht boeit niet, ik heb al zoveel verzuimd en ze doen niets".		

Figuur 11: Uitkomsten focusgroep jongeren

4.2.4 Samenvattend beeld

Jongeren lijken in te zien dat verzuim nadelige gevolgen kan hebben in de toekomst. Zij kunnen/willen hier niet altijd naar handelen. Er kan dus onderscheid gemaakt worden tussen jongeren die niet willen en hen die niet kunnen, als het gaat om het stoppen van het ongeoorloofde verzuim. Dan wordt er ook een groep 'geheel-verzuimers' genoemd, waarvan mentoren ook niet weten hoe hiermee om te gaan.

De jongeren die verzuimen kunnen in drie groepen verdeeld worden: geheel-verzuimers, verzuimers uit onwil en verzuimers uit onkunde. Een straf zouden jongeren vervelend vinden, maar zij passen hun gedrag hier niet (echt) op aan. Straf van iemand van het college zelf maakt geen indruk op de jongeren, straf van een leerplichtambtenaar of Halt wel. Van de leerplichtambtenaren zeggen de jongeren: 'zij doen toch niets'.

In het overzicht tussen het aantal uren/keren ongeoorloofd verzuim is op elk onderdeel een vermindering te zien. Hierin zitten wel alle jongeren bij elkaar en is er dus geen onderscheid gemaakt in de eerdergenoemde groepen.

4.3 Deelvraag 3

Welke relatie hebben kortetermijnbaten ten opzichte van ongeoorloofd verzuim?

Voor deze vraag zijn de volgende instrumenten gebruikt: vragenlijst en focusgroep. De kernwoorden bij deze deelvraag zijn: kortetermijnbaten, inzicht, motivatie en belang onderwijs. De uitkomsten worden per instrument getoond.

4.3.1 Vragenlijst

Doel: *achterhalen of en waarom jongeren kiezen voor kortetermijnbaten.*

Uitkomsten mentoren:

- De prioriteiten en behoeften van jongeren liggen ergens anders dan bij school.
- Verzuimen heeft vaak geen consequenties.
- De jongeren hebben veelal geen toekomstperspectief en kijken meer naar de korte termijn. Als de mogelijke gevolgen genoemd worden, wuiven zij die weg.
- Geld verdienen of chillen met vrienden wordt soms boven school gesteld.
- Bij aanspreken op verzuim reageren ze bozig en geven aan dat het hen niets kan schelen.

Uitkomsten jongeren:

Figuur 12: Reden verzuim

Uitkomsten leerplichtambtenaar:

- Redenen voor verzuim zijn complex, meerdere factoren spelen tegelijkertijd een rol.
- Lvb-jongeren zijn door hun beperking vaak minder goed en soms helemaal niet in staat het geheel te overzien.
- Lvb-jongeren maken keuzes, dit mag niet vergeten worden.

Doel: *achterhalen of er motivatie is voor onderwijs/het college en wat de jongeren dan motiveert/zou kunnen motiveren.*

Uitkomsten mentoren:

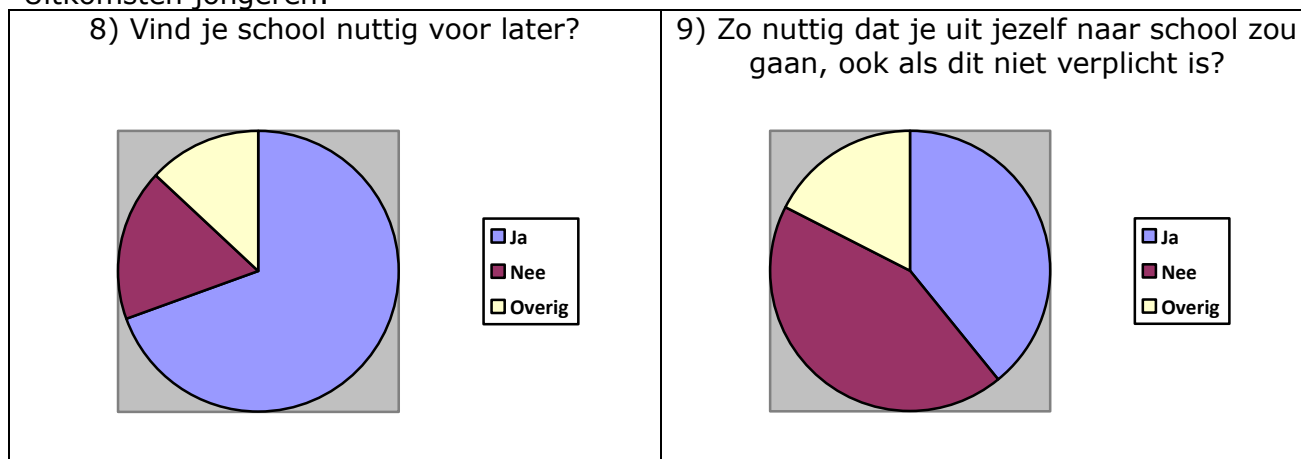
- De jongeren halen op het college geen diploma. Zonder de mogelijkheid om een diploma te halen, zien zij het nut van onderwijs niet in.
- Doelgericht werken aan de uitstroom van de jongeren.
- Deze doelgroep hoort niet tot hun achttiende op school te zitten.
- Werken met landelijk erkende certificaten, zodat schoolgaan iets oplevert voor de jongeren.

Uitkomsten leerplichtambtenaar:

- Onderwijs op maat zou voor een vermindering van het verzuim kunnen zorgen en een programma dat aansluit bij de belevingswereld, interesse en capaciteit van de jongere.
- Het milieu om de jongere heen moet goed functioneren, zodat de jongere gestimuleerd wordt en begeleiding krijgt om onderwijs te volgen.

Doel: *achterhalen of jongeren onderwijs belangrijk vinden.*

Uitkomsten jongeren:

Figuur 13: Is school nuttig?

Figuur 14: Intrinsieke motivatie

4.3.2 Focusgroep

Doel: *achterhalen waarom jongeren kiezen voor kortetermijnbaten.*

Uitkomsten mentoren:

- Onvermogen, waardoor de jongere het gevolg van kiezen voor kortetermijnbaten niet inziet.
- Beperkt thuissysteem.
- Jongeren zonder lvb kiezen al voor de kortetermijnbaten. Dat deze jongeren ook lvb zijn, maakt het waarschijnlijk nog moeilijker de gevolgen te overzien.

Uitkomsten jongeren:

- Als ze voor de keuze worden gesteld om nu € 5,- te ontvangen of over drie maanden € 15,-, dan kiezen alle jongeren voor nu € 5,-.
- Jongeren zijn bang dat bij langetermijnbaten een partij de afspraak vergeet.
- Nu iets krijgen is beter, ze willen niet wachten ("ik wil nu geld, dan kan ik gelijk iets in de winkel kopen").
- De jongeren geloven niet dat ze later meer krijgen.
- De jongeren willen iets waar ze direct iets mee kunnen.
- Er bestaat onzekerheid of zij wel krijgen wat er op de lange termijn behaald kan worden. Kortetermijnbaten zijn zeker voor hen.

Doel: *achterhalen wat de jongeren kan motiveren voor het college.*

Uitkomsten mentoren:

- Helpend thuissysteem.

Uitkomsten jongeren:

- Meer leuke activiteiten (met fysieke inspanning).
- Meer met een laptop werken.
- Bij zelfstandig werken muziek aan zetten.
- Meer praktijkvakken.
- Theorieles over de praktijkles die erna komt.

4.3.3 Samenvattend beeld

De jongeren lijken geen overzicht te hebben over de langetermijnbaten en merken wel direct de kortetermijnbaten. Er is onzekerheid over de langetermijnbaten, namelijk of deze ook daadwerkelijk geleverd worden. Daarnaast zijn er zaken die de jongeren boven school stellen en uiteindelijk maken zij ook zelf de keuze om te verzuimen (of niet).

School wordt door de jongeren wel als nuttig ervaren, maar iets meer dan de helft van de jongeren zou niet uit zichzelf naar school gaan.

Om het college aantrekkelijker te maken voor de jongeren zou de mogelijkheid kunnen worden onderzocht om erkende certificaten te behalen en uitstroom voor het achttiende jaar. De jongeren zelf noemen ook punten die hen zouden motiveren binnen het onderwijs, zoals meer met een laptop werken of muziek tijdens het zelfstandig werken, meer praktijkvakken en theorieles die past bij de praktijkvakken.

4.4 Interventies actiedeel

In februari 2017, dus voorafgaand aan het onderzoek, heb ik als verzuimcoördinator het vernieuwde verzuimprotocol geschreven. In februari is de rechtbank bezocht met jongeren die verzuimen of hier gevoelig voor lijken. Vervolgens heb ik een gesprek gevoerd met de leerplichtambtenaar van Rotterdam om te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om het verzuim aan te pakken. Hierin kwam Halt ter sprake. Ik heb na de zomervakantie een gesprek gepland met Halt. In dit positieve gesprek ontstond de interesse om een samenwerking te onderzoeken. In november 2017 heb ik samen met de leerplichtambtenaar en de medewerker van Halt gesproken, waarna ik het stroomschema heb ontwikkeld, dat ook wel de preventieve aanpak wordt genoemd (zie bijlage 10). Deze aanpak is niet preventief ten opzichte van verzuim, maar wel preventief ten opzichte van het strafrechtelijk kader. Om na de kerstvakantie te kunnen starten, zou er een voorlichting aan jongeren en ouders gegeven worden. Hiervoor heb ik ook een notitie geschreven, als aanvulling op het stroomschema (bijlage 11).

Op 30 januari 2018 kwam de mededeling dat bij Halt een landelijke werkgroep is gevormd om een preventie-Halt-spreekuur op middelbare scholen te faciliteren.

In de kerstvakantie deed Halt de volgende mededeling: "Intern is er bij Halt veel interesse in deze pilot, dusdanig dat de landelijke beleidsadviseur erbij betrokken wil worden. Er is vanuit het land meer vraag naar een soortgelijke aanpak en ze willen het mogelijk landelijk uitrollen. Je hebt met jouw verzoek dus heel wat moois losgemaakt."

De gemeente Rotterdam is ook geïnteresseerd. Zij wil graag met Halt en mij de mogelijkheden van de preventieve aanpak verkennen. Op 12 februari 2018 heeft deze bijeenkomst plaatsgevonden, het verslag ervan staat in bijlage 12. Hierin is naar voren gekomen dat mijn onderzoek ten uitvoer gebracht kan worden, maar niet in de huidige opzet. Er zijn te veel kosten aan verbonden. Wel heb ik toestemming om de leerstraffen van Halt, die met hulp van de mentoren zijn afgestemd op de doelgroep, te gebruiken. Aan de gemeente Rotterdam heb ik mijn standpunt inzake een andere aanpak voor jongeren met lvb kunnen aangeven. De gemeente wil verder onderzoek doen naar de behoeften van lvb jongeren en het onderzoek breder maken dan alleen verzuim.

Na telefonisch overleg met de leerplichtambtenaar mag ik de preventieve aanpak bij één jongere in de praktijk ten uitvoer brengen. Op 17 april 2018 heb ik de leerstraffen van Halt ontvangen en op 18 april 2018 heb ik de jongere een uur terug laten komen en is met de leerstraf gestart. De jongere verzuimde echter al snel weer en moest zich op 25 april 2018 wederom bij mij melden. De jongere raakte in conflict op de behandelgroep en is weggelopen. Na de meivakantie heb ik een nieuwe afspraak gemaakt, maar de jongere kwam niet opdagen. Zowel de jongere als de moeder waren niet bereikbaar. Deze kwestie is nog niet afgehandeld.

4.4.1 Toekomstgericht

Hopelijk kan de preventieve aanpak alsnog uitgevoerd worden, zoals deze beschreven is in het stroomschema. Het is goed dat de verzuimende jongeren met de leerplichtambtenaar worden besproken. Zo worden de juiste jongeren geselecteerd uit de drie groepen die in dit onderzoek naar voren zijn gekomen.

Daarnaast zijn sommige uitkomsten niet beschreven, omdat deze niet relevant zijn voor dit onderzoek. Wel kunnen deze nuttig zijn voor het college, zie bijlagen.

Hoofdstuk 5, Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden de conclusies met betrekking tot de deelvragen en de hoofdvraag beschreven. In paragraaf 5.2 volgt de discussie en afsluitend worden de aanbevelingen gedaan.

5.1 Conclusies

In deze paragraaf wordt per deelvraag de conclusie getrokken. De laatste conclusie is die van de hoofdvraag.

5.1.1 Deelvraag 1

Hoe is de aanpak van verzuim op dit moment op het college en is deze afdoende?

Uit de theorie is naar voren gekomen dat voor lvb-jongeren dezelfde wettelijke eisen gelden als voor alle jongeren die leerplichtig zijn.

Uit het praktijkonderzoek is gebleken dat het verzuim sinds het begin van het huidige schooljaar beter geregistreerd wordt. De mentoren voeren het verzuim in en doen een verzuimmelding wanneer dit nodig is. De verzuimcoördinator verwerkt alle gegevens. De mentoren hebben een gesprek met de verzuimende jongeren en bellen hun ouders. Ook sturen zij een brief naar het woonadres.

Het verzuimprotocol dat ik heb opgesteld, heeft bijgedragen aan de betere registratie en verwerking, maar de consequenties ontbreken. De mentoren denken dat doelgericht werken, de uitstroombestemming en het behalen van landelijke certificaten kunnen helpen om het verzuim terug te dringen.

Meer dan de helft van de jongeren heeft ooit verzuimd en zou thuisblijven als de leerplichtambtenaar niets zou doen. De Officier van Justitie denkt dat consequent zijn, een lik-op-stukbeleid voeren, de jongere ter verantwoording roepen en straffen op korte termijn nodig zijn. De uitspraak van de leerplichtambtenaar "minder snel handhaven en er soepeler mee omgaan" staat hier haaks op. Jongeren hebben nodig dat de leerplichtambtenaar zichtbaar handhaaft en actie onderneemt wanneer dit passend is. Ook wordt van meerdere zijden gesuggereerd dat de sanctie korter op het verzuim dient plaats te vinden. Bij meerdere keren contact met leerplichtambtenaar moeten zwaardere sancties volgen.

Als laatste punt dient er aandacht te zijn voor de drie groepen verzuimende jongeren. De preventieve aanpak is gericht op jongeren van wie wordt gedacht dat zij bij machte zijn om iets aan het verzuim te doen en met wie contact mogelijk is.

De aanpak op het college is goed vormgegeven, maar de manier waarop wordt doorgepakt maakt dat de aanpak niet in alle gevallen afdoende is om ongeoorloofd verzuim terug te dringen. De leerplichtambtenaar spreekt ook uit dat het onduidelijk is of de aanpak tot vermindering leidt, maar in ieder geval leidt de aanpak tot beheersing van het verzuim.

5.1.2 Deelvraag 2

Hoe belangrijk zijn consequenties in relatie tot ongeoorloofd verzuim?

Uit de theorie is naar voren gekomen dat jongeren beoordelen of de winst opweegt tegen de consequentie (Kaal (2013)). Vanuit dit oogpunt zijn consequenties belangrijk om ongeoorloofd verzuim tegen te gaan. Hierbij moet wel rekening worden gehouden met het feit dat een lvb onder de risicofactoren voor de aanleg van delinquent gedrag valt (Collot d'Enscury, 2007). Dit bemoeilijkt het voor de jongeren van het college om uit zichzelf te stoppen met ongeoorloofd verzuim.

Uit het praktijkonderzoek is naar voren gekomen dat in het huidige schooljaar minder jongeren te laat komen en zich ook beduidend minder vaak ziekmelden. Iets meer dan de helft van de jongeren die de vragenlijst hebben ingevuld, geeft aan dat nu verzuimen een nadelig effect kan hebben voor later. Een deel van de jongeren ziet dus de gevolgen voor de lange termijn in. De mentoren twijfelen hier duidelijk aan en denken dat de jongeren de gevolgen op lange termijn niet inzien. Van de 23 jongeren zouden 18 jongeren het vervelend vinden om de week na hun verzuim straf te krijgen, maar zij geven ook aan niet minder snel te verzuimen als er sancties volgen. In de focusgroep is duidelijk geworden dat de jongeren meer onder de indruk zijn van de leerplichtambtenaar of een medewerker van Halt dan van iemand van het college. De jongeren beschouwen hen als hoger in rang en willen geen straf van hen. De leerplichtinstantie heeft een 'slechte naam' en daarom is Halt de partij waar het meeste ontzag voor is. De leerplichtinstantie heeft een 'slechte naam', omdat zij in de ogen van de jongeren toch niets doet. Na één of meerdere gesprekken gebeurt er niets. Hier lijken de soepele omgang met verzuim en het minder snel overgaan tot verbalisering een nadelig effect te hebben op de geloofwaardigheid van de leerplichtinstantie en daarmee ook op de kracht van de leerplichthandhaving. De afname van het aantal verzuimmeldingen op het college zou de leerplichtambtenaar kunnen sterken om het beleid goed uit te voeren en niet te versoepelen. De interne vernieuwde aanpak heeft een positief effect, maar de jongeren die blijven verzuimen, hebben meer nodig. Hier dient ook rekening gehouden te worden met de reden van verzuim en welke van de drie groepen het verzuim van de jongere valt. Afhankelijk daarvan kan besloten worden welke consequentie passend is.

Consequenties lijken van belang te kunnen zijn voor de vermindering van ongeoorloofd verzuim, mits de randvoorwaarden goed zijn vormgegeven.

De randvoorwaarden zijn:

- De consequentie volgt snel op het verzuim.
- De straf wordt opgelegd door iemand die aanzien heeft bij de jongere.
- De consequenties zijn afgestemd op de drie groepen die kunnen worden onderscheiden.

5.1.3 Deelvraag 3

Welke relatie hebben kortetermijnbaten ten opzichte van ongeoorloofd verzuim?

Uit de theorie is naar voren gekomen dat schoolgang nut moet hebben (Vos & Van der hoeven, 2003). Anders is er meer motivatie voor iets anders dan voor school. Petri en McGovern (2004) stellen dat er geen ongemotiveerdheid bestaat, maar dat er juist sprake is van motivatie voor iets anders. Schoolgang is van belang voor een volwaardige deelname aan de maatschappij (Nederlands Jeugdinstituut, z.j.). De kortetermijnbaten winnen als de schoolgang niet als nuttig wordt ervaren. De motivatie van de jongere is geen constant gegeven, want hij kan tot verschillende keuzes komen, afhankelijk van de omstandigheden (Shah, 2008).

Uit het praktijkonderzoek is gebleken dat jongeren om verschillende redenen verzuimen. De redenen leveren veelal op korte termijn iets voor hen op. In de focusgroep kiezen de jongeren allemaal voor 'nu € 5,- ' in plaats van '€ 15,- over drie maanden'. Ze weten zeker wat ze nu krijgen; wat zij in de toekomst krijgen, is niet tastbaar. Hierdoor ontstaat onzekerheid of zij nog wel krijgen wat hen is beloofd. Kortetermijnbaten hebben dus duidelijk de voorkeur onder de jongeren. Daarnaast lijken zij geen overzicht te hebben over de lange termijn. De kortetermijnbaten lijken voor de jongeren aantrekkelijker dan school. School wordt door de jongeren wel als nuttig ervaren, maar de huidige vorm van onderwijs is voor een groot deel van hen niet motiverend. Zij ervaren het onderwijs niet als nuttig. Elke keer kiest de jongere ervoor om onderwijs te volgen of hij kiest voor de kortetermijnbaten. Als onderwijs niet nuttig wordt gevonden en er op korte termijn 'betere opties' voor de jongeren zijn, lijkt een groot deel van de jongeren te kiezen voor de kortetermijnbaten ook als zij hier ongeoorloofd voor verzuimen. Uitzonderingen hierop kunnen voortkomen uit de groep jongeren die door onkunde verzuimt.

Er zal een lange(re) periode nodig zijn om het kortetermijndenken te veranderen. Per groep zal gekeken moeten worden wat een passende consequentie is, om het kortetermijndenken om te buigen naar langetermijndenken. Hierbij spelen ook de leerplichtinstantie, Halt en wellicht de Officier van Justitie een belangrijk rol.

5.1.4 Hoofdvraag

Welke aanpak kan het college ontwikkelen om ongeoorloofd verzuim van jongeren met lvb tussen de twaalf en achttien jaar oud, bij wie er sprake is van comorbiditeit met gedragsproblemen, terug te dringen?

Het college heeft de registratie op orde en hoeft daar geen verandering in aan te brengen. De gevolgen die bij een melding van ongeoorloofd verzuim horen, moeten worden gewijzigd.

Bij een nieuwe aanpak dient rekening gehouden te worden met de volgende punten:

- De consequentie volgt snel op het verzuim. Er is gekozen voor straffen, omdat extrinsieke beloningen de intrinsieke motivatie van jongeren kunnen ondermijnen (Deci, Koestner & Ryan, 2001).
- De straf wordt uitgevoerd door een persoon die niet van het college is en hierdoor hoger in aanzien staat bij de jongeren van het college.
- Er zijn drie groepen, waarover de jongeren verdeeld kunnen worden.

De preventieve aanpak die is ontwikkeld in samenwerking met de leerplichtambtenaar van Rotterdam en een medewerker van Halt lijkt deze punten te omvatten. Wel is de preventieve aanpak gericht op jongeren die uit onwil verzuimen.

Een aanpak die is gericht op de 'geheel-verzuimers' en het verzuim uit onkunde moet nog worden onderzocht.

5.2 Discussie

In deze paragraaf beschrijf ik de betekenis van het onderzoek voor de praktijk en voor mijzelf.

5.2.1 Betekenis van het onderzoek voor de praktijk

De betekenis van mijn onderzoek voor het college is dat de voorwaarden waaraan een aanpak moet voldoen duidelijk zijn geworden. Er is een langere tijd nodig, voordat het kortetermijndenken omgebogen kan worden naar langetermijndenken.

De werknemers van het college zijn zelf niet de (beste) partij om de consequenties uit te voeren. De jongeren hebben aangegeven dat zij onder de indruk zijn van mensen die 'meer te zeggen hebben'.

De verzuimende jongeren kunnen in drie groepen worden verdeeld. Elke groep heeft een andere aanpak nodig. De ontwikkelde preventieve aanpak is geschikt voor de jongere die niet naar school wil.

Het is helder geworden hoe de jongeren over de leerplichtinstantie denken. Zij kan met haar acties aantonen betrouwbaar te zijn en hierdoor haar naam positief veranderen. Het zou van betekenis kunnen zijn in dit proces dat Halt aanzien geniet bij de jongeren.

Voor de gemeente Rotterdam betekent het onderzoek dat de aanpak van verzuim bij jongeren met een lvb onder de loep genomen wordt. De gemeente was blij met mijn aandacht voor dit probleem. Uiteindelijk was de conclusie zelfs dat de lvb-doelgroep op meerdere domeinen een specifieke aanpak nodig heeft. Op basis van mijn ervaring op het college kon ik dit bevestigen.

De uitkomsten omtrent de motivatie voor onderwijs geven ook een ander standpunt aan. Als het college in staat is om het onderwijs meer aansprekend/passend te maken voor de jongeren, kan vanuit die invalshoek ook worden gewerkt aan het terugdringen van verzuim.

5.2.2 Betekenis van het onderzoek voor mij

Ik begon aan dit onderzoek als verzuimcoördinator die signaleerde dat er veel verzuim op het college was en die daarin verandering wilde aanbrengen. Ik heb contact gezocht met andere partijen, zoals de leerplichtambtenaar en Halt. Ik heb de Officier van Justitie geïnterviewd om vanuit een ander perspectief inzicht in dit probleem te krijgen. De mailwisseling en overlegmomenten resulteerden in een presentatie bij de gemeente Rotterdam van de preventieve aanpak die ik heb ontwikkeld. Ik werd uitgenodigd als projectleider van de werkgroep inzake de aanpak van het verzuim onder lvb-jongeren. Dit overleg was voor mij nieuw en spannend. Ik kon mijn standpunt goed verwoorden, stond open voor de inbreng van anderen en kon mijn doel voor ogen houden.

Ik ben er trots op dat mijn onderzoek ervoor heeft gezorgd dat de gemeente Rotterdam niet alleen wil analyseren wat de lvb-doelgroep nodig heeft om ongeoorloofd verzuim terug te dringen, maar ook wat deze groep nodig heeft op andere domeinen.

Ik kan multidisciplinair handelen en blijf staan voor mijn doel. Ik ben in staat om meerdere partijen aan tafel te krijgen om gezamenlijk naar een oplossing voor een probleem te zoeken.

Door dit onderzoek is mijn nieuwsgierigheid aangewakkerd en wilde ik meer onderzoeken dan mogelijk was binnen dit tijdsbestek. Ik heb moeten trechteren en selecties moeten maken, waardoor ik in mijn dagelijks werk ook selectiever ben geworden. De vraag die ik mijzelf vaak stel is: draagt het bij aan het doel dat ik wil bereiken? Als het antwoord negatief is, kijk ik naar wat mij wel helpt het doel te bereiken en ga ik daarmee verder.

5.2.3 Betrouwbaarheid

Ik ben in staat geweest om de punten van validiteit, zoals deze zijn beschreven in hoofdstuk 3, uit te voeren (zie codeboom bijlage 13). In de contacten met anderen, stelde ik zelf de notulen op en heb deze laten controleren door betrokken partijen, voordat de informatie in dit verslag is opgenomen. Dit maakt dat het onderzoek betrouwbaar is.

5.3 Aanbevelingen

In deze paragraaf worden de aanbevelingen gedaan aan het college en de betrokken partijen en er zijn aanbevelingen voor verdere acties/onderzoek.

5.3.1 Aanbevelingen aan het college

Ik wil het college aanbevelen om:

- het nieuwe verzuimbeleid op het college voort te zetten. De uitvoering is verbeterd en voldoet ook aan datgene wat de Officier van Justitie wil zien van een school als het tot een proces-verbaal komt. Het enige punt van aandacht is dat de uitwerking bekend moet zijn bij de ouders, zodat zij weten hoe zij absentie moeten melden.
- door te gaan met het zoeken naar 'betere' consequenties bij verzuim. Daarbij wil ik mijzelf naar voren schuiven om onderzoek te doen naar een aanpak die mede gericht is op de andere twee groepen van verzuimende jongeren en de mogelijkheden uit te werken.
- een plan op te stellen met betrekking tot de consequenties, die snel na het verzuim volgen. Hierdoor merken de jongeren in ieder geval dat er 'straf' staat op ongeoorloofd verzuim. Voor het opstellen van dit plan wil ik graag samenwerken met de locatiemanager.

5.3.2 Aanbevelingen aan de betrokken partijen

Ik wil de leerplichtinstantie van Rotterdam aanbevelen om haar beleid van het 'soepel omgaan met' en 'meer ruimte voordat tot handhaving wordt overgegaan' te herzien. Hierbij lijkt het mij van belang om met het college af te stemmen wanneer dit wel of niet wenselijk is. Dit kan de negatieve klank van 'ze doen toch niets' hopelijk ten positieve keren, waardoor de leerplichtinstantie weer meer aanzien bij de jongeren krijgt.

Ik wil aan de Officier van Justitie aanbevelen bij de leerplichtambtenaren na te vragen hoe de handhaving bij lvb jongeren plaatsvindt. Zo kan zij achterhalen of bij meerdere lvb-jongeren soepeler wordt omgegaan met verzuimmeldingen.

5.3.3 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek en vervolgacties

Ik wil het college aanbevelen om:

- te onderzoeken of duidelijk gemaakt kan worden hoe groot elk van de drie groepen is. Als duidelijk is hoeveel en welke jongeren onder welke groep vallen, kan de aanpak hierop worden afgestemd.
- een analyse te maken van de cijfers met betrekking tot verzuim, zeker als er een nieuwe aanpak gerealiseerd kan worden. Hierbij dient rekening gehouden te worden met de in- en uitstroom van jongeren gedurende het jaar.
- te onderzoeken hoe om te gaan met algeheel verzuimende jongeren. Dat er geen consequentie aan verzuim kleeft, lijkt ook (in zekere mate) voor deze jongeren te gelden. Wat kan er gedaan worden om deze jongeren niet langdurig thuis te laten zitten zonder contactmomenten? Een samenwerking met de leerplichtinstantie lijkt hierin wenselijk.
- om in samenwerking met Halt te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn. De jongeren zijn duidelijk in hun mening dat Halt van de genoemde partijen het meeste aanzien heeft, zonder dat dit negatief is beïnvloed door ervaringen.
- te onderzoeken hoe het college meer als nuttig ervaren kan worden door de jongeren. Hierbij kunnen de uitkomsten van de focusgroep met jongeren worden gebruikt.

De gemeente heeft toegezegd de aanpak voor lvb-jongeren te onderzoeken. Ik wil de regio-/locatiemanager dan ook aanbevelen om hierover in contact te blijven met de gemeente. Halt hanteert een soortgelijke aanpak in Groningen en het is voor de regio-/locatiemanager goed om hiervan op de hoogte te blijven. De uitkomsten van de aanpak in Groningen zouden ook van betekenis kunnen zijn voor het college.

De jongeren en mentoren hebben suggesties gedaan om het onderwijs aantrekkelijker te maken. Aantrekkelijker onderwijs kan ook verzuim terugdringen. Ik beveel een onderzoek aan, waarin wordt gekeken welke suggesties haalbaar en praktisch uitvoerbaar zijn en daarna te onderzoeken wat de daadwerkelijke invloed in de praktijk is op de aanwezigheid van de jongeren.

Ik beveel de leerplichtinstantie aan om op het college net zo te handhaven als op scholen in het reguliere onderwijs en dit te onderzoeken. Ik ben nieuwsgierig naar de uitkomsten van een verandering als deze.

Literatuurlijst

Brein in beeld. (2013, 8 januari). *Hoe verloopt de hersenontwikkeling van een puber?* Verkregen op 18-03-2018 van: <http://breininbeeld.org/2013/01/08/hoe-verloopt-hersenontwikkeling-puber/>

Collot d'Escury, A. (2007). *Lopen jongeren met een lichte verstandelijke beperking meer kans om in aanraking te komen met justitie?* Verkregen op 12-02-2018 van: <https://mijn.bsl.nl/kinderen-en-jongeren-met-een-lichte-verstandelijke-beperking/437636>

Cornisch, D. B. & Clarke, R. V. (Ed.) (1986). *The reasoning criminal: Rational choice perspectives on offending*. New York: Springer-Verlag

Deci, E. L., Koestner, R. & Ryan, R. M. (2001). *Extrinsic Rewards and Intrinsic Motivation in Education: Reconsidered Once Again*. Review of Educational Research. 71(1):1-27.

Defenition of Intellectual Disability. (2018). Geraadpleegd op 09-03-2018 van: <http://aaid.org/intellectual-disability/definition#.WqJPLujOXIU>

Eerkens, M. (z.j.). *Wat gebeurt er toch allemaal in dat koppie??* Verkregen op 18-03-2018 van: <https://www.jmouders.nl/gezondheid/lichamelijke-ontwikkeling/hersenen/wat-gebeurt-er-toch-allemaal-in-dat-koppie>

Franzen, G. (2008). *Motivatie; denken over drijfveren sinds Darwin*. Amsterdam: Boom Onderwijs

Gunster, B. (2012). *Lastige kinderen? Heb jij even geluk*. Amsterdam: A. W. Bruna Uitgevers B.V.

Hilhorst, P. & Lans van der J. (2016). *#17 – Lvb-jongeren vallen te makkelijk buiten de boot*. Verkregen op 18-03-2018 van: <https://www.socialevraagstukken.nl/17-lvb-jongeren-vallen-te-makkelijk-buiten-de-boot/>

InfoNu. (z.j.). *Alles over spijbelen*. Verkregen 11-03-2018 van: <https://mens-en-samenleving.info.nu/onderwijs/16979-alles-over-spijbelen.html#oorzaken-van-spijbelen>

Kaal, H. (2013). *Ongewoon moeilijk. Jeugdige delinquenten met een LVB als (voortdurende) bron van zorg*. Verkregen op 12-02-2018 van: <https://www.hsleiden.nl/binaries/content/assets/hsl/lectoraten/lvb-en-jeugdcriminaliteit/ongewoonmoeilijk.pdf>

Kooij, van der, T. (2016). *Wat is het effect van cijfers (of studiepunten) op de motivatie van studenten?* Verkregen op: 12-02-2018 van: <https://wij-leren.nl/effect-cijfers-en-studiepunten-op-motivatatie-studenten.php>

Nederlands Jeugdinstituut. (z.j.). *Wet – en regelgeving*. Verkregen op 18-03-2018 van: <https://www.nji.nl/Wet---en-regelgeving>

Lange, R. de, Schuman, H. & Montsano Montessori, N. (2011). *Praktijkgericht onderzoek voor reflectieve professionals*. Apeldoorn: Garant.

OCO (2007). *Wat zijn de gevolgen van ongeoorloofd verzuim?* Verkregen op 12-02-2018 van: <http://www.onderwijsconsument.nl/wat-zijn-de-gevolgen-van-ongoorloofd-verzuim/>

Petri, H. L. & McGovern, J. M. (2004). *Motivation: Theory, Research, and Applications* (5th Ed.). Belmont CA, USA [etc.]: Wadsworth

Persoonlijke communicatie, 8 februari 2018. Audio opvraagbaar.

Rijksoverheid (z.j.). *Geoorloofd schoolverzuim en spijbelen*. Verkregen op 12-02-2018 van: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/leerplicht/geoorloofd-schoolverzuim-en-spijbelen>

Rijksoverheid (z.j.a). *Organisatie van het speciaal onderwijs*. Verkregen op 18-03-2018 van: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs/speciaal-onderwijs>

Rovers, B. (2010). "Motiveren en motivatieproblematiek." In: *Integraal motiveren in het jongerenwerk van de Twern*, edited by M. Kooijmans. 's Hertogenbosch: Expertisecentrum Veiligheid

Schuman, H. (2009). *The transition to adulthood – A shared responsibility. The education of visually impaired teenagers with learning difficulties and their exclusion from mainstream schools*. Saarbrücken: VDM Verlag.

Shah, J. Y. (2008). "Preface." Pp. Xi-xiv in: *Handbook of Motivation Science*, edited by J. Y. Shah and W. L. Gardner. NewYork/London: The Guilford Press

Swaen, B. (2013). *Wat is kwalitatief en kwantitatief onderzoek?* Verkregen op 15-04-2018 van: <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/kwalitatief-vs-kwantitatief-onderzoek/>

Swaen, B. (2014). *Validiteit in je scriptie*. Verkregen op 15-04-2018 van: <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/validiteit-van-scriptieonderzoek/>

Vos de, van der Hoeven, T. (2003). *Spijbelende pubers*. Verkregen op 11-03-2018 van: <http://www.opvoedadvies.nl/spijbelen.htm>

Verstegen, D. & Moonen, X. (2010). Van Debilitas Mentis naar Licht Verstandelijke Beperking. *Onderzoek & Praktijk*, 8(2), 8-16.

Wagemans, R., Laffra, J., & Wienke, D. (2015). *Handreiking voor het inzetten van een preventie- en zorgarrangement*. Verkregen op 12-02-2018 van: <https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Publicatie-NJi/Van-geen-zin-hebben-in-school-tot-schooluitval.pdf>

Ziep, de. (z.j.). *Leerroutes*. Verkregen op 13-06-2018 van: <http://www.deziep.nl/OnsOnderwijs/leerroutes/Paginas/default.aspx>

Bijlage 1, Definities

Licht verstandelijk beperkt

Met 'lvb' wordt bedoeld 'licht verstandelijk beperkt'. Er is sprake van lvb "als sprake is van een IQ tussen de 50 en 70, *of* van een IQ tussen 70 en 85 met bijkomende problematiek" (Kaal, 2013).

Jongere

Een jongere is een persoon van 12 tot 18 jaar oud. Het jeugdstrafrecht is van toepassing op kinderen van 12 tot 18 jaar. Het verzuim kan uitmonden in het jeugdstrafrecht. De leerlingen van het college voor voortgezet speciaal onderwijs (VSO) hebben het uitstroomprofiel dagbesteding en zij zijn vrijgesteld van de kwalificatieplicht, dus hebben zij een leerplicht tot 18 jaar (OCO, 2007).

Bijlage 2, Uitwerking betrokkenen/belanghebbenden

Het grote geheel	Onderzoek
Actief betrokken: <u>Stichting Halt</u> Belang: ondersteunen bij de terugdringing van het verzuim en jongeren buiten het strafrechtelijk kader houden. Bijdrage: deelnemen aan gesprekken, informeren over preventief werken in Groningen en uitzoeken wat mogelijk is in samenwerking met de leerplichtinstantie om meer lik-op-stukmaatregelen vorm te geven. <u>Gemeente</u> Belang: minder verzuimende jongeren. Bijdrage: organiseren van overleg tussen gemeente, Halt en regiomanager, het college en de onderzoeker. <u>Leerplichtinstantie</u> Belang: een aanpak die meer bereikt bij de lvb-doelgroep om zo het verzuim terug te kunnen dringen. Bijdrage: deelname aan gesprekken en de mogelijkheden bespreken.	Actief betrokken: <u>Leerplichtambtenaar</u> Belang: toewerken naar minder verzuimende jongeren. Bijdrage: beantwoordt vragenlijst, neemt deel aan gesprekken, voert gesprekken met jongeren en bespreekt de jongeren met de onderzoeker, waarbij de te nemen stappen of ondernomen stappen aan de orde komen. <u>Mentoren</u> Belang: minder verzuim bij jongeren, dus meer mogelijkheden om hen te ondersteunen in hun ontwikkeling. Bijdrage: doen de meldingen van verzuim, voeren de gesprekken met jongeren en hun ouders, vullen de vragenlijst en voeren gesprekken met de onderzoeker over verzuim.
Informerend: <u>Onderzoeker</u> Belang: duidelijk maken dat de lvb-doelgroep iets anders nodig heeft dan de huidige aanpak van verzuim (en andere vlakken). Bijdrage: deelnemen aan gesprekken met gemeente, Stichting Halt, aankaarten behoeften lvb-jongeren en het onderzoek naar de aanpak van ongeoorloofd verzuim bij lvb-jongeren.	Informerend: <u>Officier van Justitie</u> Belang: weinig tot geen belang, verleent medewerking aan een onderzoek dat zij interessant vindt. Wil ook graag de uitkomsten van het onderzoek ontvangen. Bijdrage: informatie verstrekken (in het interview) die meegenomen kan worden in het onderzoek en kenbaar maken waarop gelet zou moeten worden bij de informatieverstrekking bij een verzuimmelding. <u>Docenten</u> Belang: zij vinden het onderzoek van belang voor de jongeren. Zij zien ook het verzuim van de jongeren en zien dat er noodzaak is dat de jongeren hun stage afmaken en zo de kans op arbeid vergroten. Bijdrage: signaleren verzuim, gesprekken met de onderzoeker.

Zijdelings betrokken: <u>Medewerkers college</u> Belang: verzuim terugdringen bij de jongeren en de kansen op arbeid vergroten. Bijdrage: meedenken en meewerken wanneer dit gevraagd wordt. Draagvlak vergroten voor de aanpak van verzuim bij de lvb-jongeren. <u>Andere scholen met lvb-doelgroep</u> Belang: hebben profijt van een aanpak die gericht is op lvb-jongeren, als de uitkomsten van het onderzoek dat toelaten. Bijdrage: participeren in onderzoek van de gemeente en informatie verstrekken.	Zijdelings betrokken: <u>Ouders</u> Belang: ouders ondersteunen in de aanpak van verzuim, wanneer zij zelf ook niet meer bij machte zijn om hun kind te motiveren/aan te sturen. Bijdragen: zij worden telefonisch geïnformeerd door de mentor van hun kind en via een brief en zij proberen vervolgens hun kind te motiveren en geven informatie aan de mentor over de toedracht van het verzuim. <u>Medewerker Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO)</u> Belang: belang is klein. Is op afstand betrokken bij de verzuimmeldingen. Bijdrage: bood bemiddeling aan om gesprekken te arrangeren, maar die had ik al geregeld.
--	--

Figuur 13

Bijlage 3, Vooronderzoek

Sinds ik verzuimcoördinator ben, heb ik bijgehouden wat er met verzuimende jongeren gebeurt en of de gesprekken met de leerplichtinstantie effect hebben. Ik heb in overleg met de locatiemanager een nieuw beleid opgesteld met betrekking tot de aanpak van verzuim. Er is nu meer oudercontact, in de vorm van telefonisch contact en brieven bij verzuim. De jongeren krijgen een gesprek met hun mentor en er worden minder concessies gedaan aan de jongeren. Als de jongere lessen of een stage mist, dan worden toetsmomenten niet meer verzet. Hierdoor hoopte ik dat de jongeren de negatieve effecten van verzuim zouden merken, maar dit had niet het gewenste resultaat. De jongeren lijken niet gevoelig voor deze interventies en het verzuim houdt aan. Hierop heb ik de leerplichtambtenaar gevraagd om een overleg. In dit overleg kwamen wij tot de conclusie dat de jongeren moeilijk bereikbaar zijn en dat zij al veel contact hebben met de leerplichtinstantie. Door de stappen die de leerplichtambtenaar doorloopt, zit er een langere periode tussen het verzuim en de actie. De leerplichtambtenaar heeft aangegeven er niet te veel gesprekken kunnen worden gevoerd, want dan verliezen deze gesprekken hun waarde.

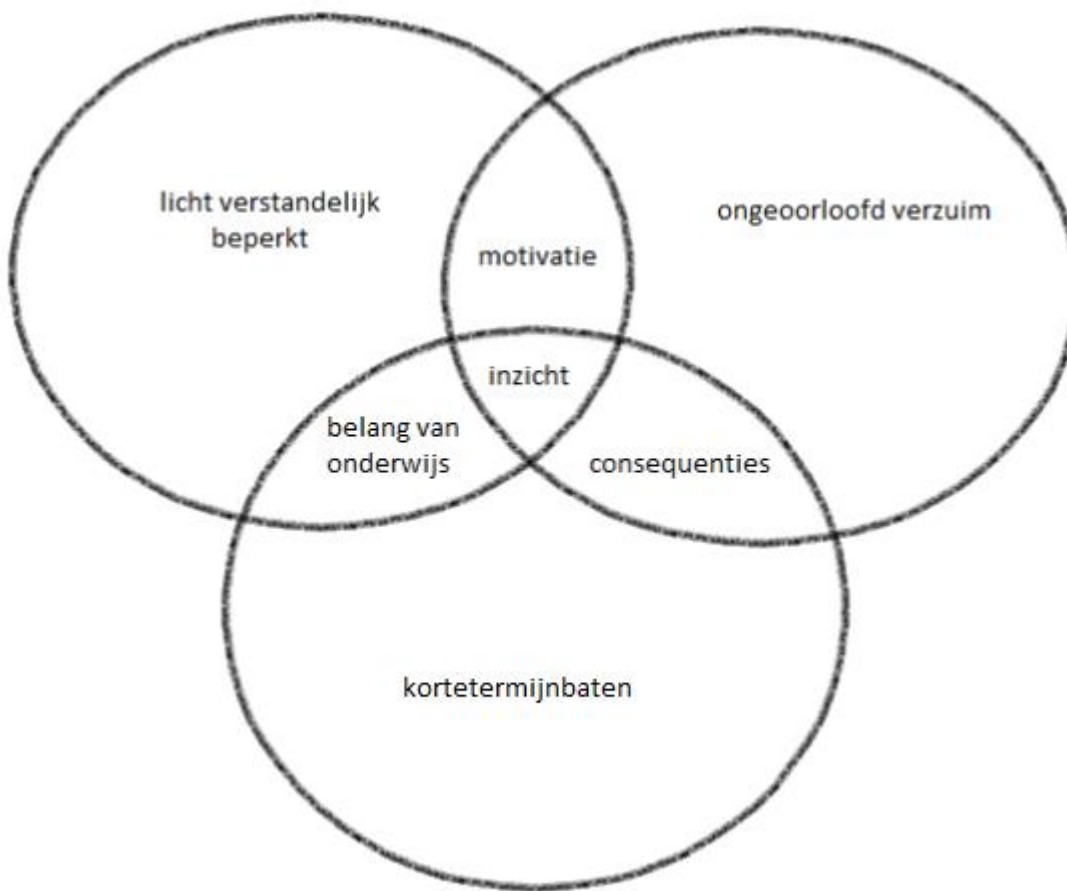
Samen met de verzuimende jongeren is de rechtbank bezocht om te laten zien waartoe schoolverzuim uiteindelijk kan leiden. Sommige jongeren waren hier zeker van onder de indruk, maar dit was van korte duur. Het werd duidelijk dat een consequentie voor de jongeren tastbaar moet zijn. De Officier van Justitie eiste tijdens de zitting een taakstraf voor de jongere en zei dat, als het verzuim aanhoudt, de jongere uit huis geplaatst kan worden. Deze concrete voorbeelden zijn de jongeren wel bijgebleven.

Via de leerplichtambtenaar heb ik contact gehad met de medewerker van Halt om te onderzoeken of er interesse is in een samenwerking om het verzuim aan te pakken. Deze interesse was er en voor mijn onderzoek heb ik onderzocht welke mogelijkheden er zijn en hoe deze wellicht vormgegeven kunnen worden.

Het gehele team staat positief tegenover dit onderzoek. Ik heb dit tijdens een teamvergadering gevraagd en alle teamleden waren positief. Het team denkt dat een aanpak die de jongere vroegtijdig de consequenties van verzuim duidelijk maakt een wezenlijke bijdrage levert aan een positieve uitstroom.

De locatiemanager heeft mij de vrijheid gegeven te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn met betrekking tot de aanpak van verzuim, wellicht in samenwerking met Bureau Halt en de leerplichtinstantie. Als verzuimcoördinator was ik al bezig om de aanpak van het verzuim op locatie bij te stellen, daar ik vond dat het niet goed geregeld was toen ik deze signalen ook opving van de mentoren. Intern proberen wij uit wat werkt om het verzuim terug te dringen, maar dit heeft niet voor elke jongere het gewenste effect.

Bijlage 4, Venndiagram kernwoorden

Figuur 2, Venndiagram kernwoorden

In het venndiagram zijn de kernwoorden weergegeven. Er zijn drie hoofdwoorden, die de basis vormen van dit onderzoek, namelijk licht verstandelijk beperkt, ongeoorloofd verzuim en kortetermijnbaten. Deze woorden overlappen elkaar. De overlap dacht ik te vinden in het volgende:

- Belang van onderwijs: onderwijs is belangrijk voor jongeren, ook als zij er geen diploma mee kunnen halen in verband met de lvb. Hen wordt aangeleerd hoe zij zich staande kunnen houden op een werkplek, er wordt onderzocht welke werkplek/sector bij hen past en hen worden vaardigheden aangeleerd. Als een jongere kiest voor de kortetermijnbaten is het belang van onderwijs ondergeschikt aan deze baten.
- Consequenties: er zijn geen consequenties verbonden aan ongeoorloofd verzuim op korte termijn, waardoor de jongeren geen consequenties ervaren. Dit moedigt de jongeren niet aan om de focus op de kortetermijnbaten los te laten.
- Motivatie: sommige jongeren zijn niet gemotiveerd voor het volgen van onderwijs. Dat zij niet in staat zijn een diploma te halen vanwege hun verstandelijke beperking, kan mede een aanleiding zijn om te verzuimen.
- Inzicht: dit kernwoord is met alle andere woorden verbonden. Het gaat hier om een beperkt inzicht door de licht verstandelijke beperking. De motivatie speelt hierin mee. De jongeren kunnen de gevolgen van de keuze voor kortetermijnbaten mede door het ontbreken van de consequenties moeilijk overzien. Zij kunnen het belang van het volgen van onderwijs op dit moment ook moeilijk inzien. Daarnaast zien de jongeren ook andere belangen die op korte termijn (in hun ogen) positief zijn voor hen.

Bijlage 5, Uitkomsten vragenlijst mentoren

1) Heb je mentorleerlingen (gehad) die ongeoorloofd verzuimd hebben?	Ja
	Ja
	Ja
2) Is er een aanpak geweest, waarbij het ongeoorloofde verzuim duidelijk verminderde? Zo ja, welke?	Nee
	Ja, gesprek / huisbezoek leerplichtambtenaar
	Nee, als het verminderde dan was het voor even of als er een reclasseringsmaatregel was, die ligt er niet alleen voor verzuim.
3) Om welke reden denk je dat de jongeren ongeoorloofd verzuimen?	De prioriteiten en behoeftes van jongeren liggen ergens anders dan bij school. De jongeren zien vaak niet waar ze het voor doen (geen diploma op het college) ook heeft het verzuim vaak geen consequenties waardoor het eenmalig/af en toe verzuimen vermeerderd.
	Geen zin in school, weinig motivatie. Het gevoel hier niets te bereiken.
	Motivatatieproblematiek, geen zin in school. Daarnaast halen ze geen diploma. Veelal geen toekomstperspectief, kijken meer op kort termijn. Kunnen geld verdienen buiten school of chillen met vrienden.
4) Heb je gesprekken gevoerd met jongeren over hun ongeoorloofde verzuim?	Ja
	Ja
	Ja
5) Heb je gesprekken gevoerd met de ouders van deze jongeren over hun ongeoorloofd verzuim?	Ja
	Ja
	Ja
6) Kun je (kort) beschrijven hoe deze gesprekken verliepen, zowel met jongeren als met hun ouder(s)? Wat is het effect (stopte het verzuim)?	Gesprekken verlopen over het algemeen goed, zowel met leerlingen als met ouders. Er zijn enkele ouders die hun hand boven het hoofd van hun kind houden door mee te gaan in/met de smoezen van hun kind. Gesprekken met ouders komen vaak neer op 'ik heb er geen grip op'. Soort houdingen van ouders die geen grip hebben: 1) komen gemakzuchtig over. Toch geen grip dus ik doe niet veel meer, heeft toch geen zin. 2) komen 'wanhopig' over, geen grip dus wat kan ik doen om het te veranderen? Ouders motiveren en activeren hun kind wel, maar die trekt eigen plan. Het effect van oudergesprekken is alleen een goede communicatie en samenwerking, maar vaak geen effect op het verzuim. Gesprekken met leerlingen kan ik meestal in twee groepen verdelen, de sociaal wenselijke en de leerlingen die door onvermogen veel verzuimen. De sociaal wenselijke hebben goed door dat verzuimen niet

	hoort, weten wat de eventuele gevolgen kunnen zijn, maar kunnen/willen er niet naar handelen. Ze beloven beterschap, maar dat gebeurt niet. De tweede groep heeft door onvermogen (geen inzicht, een externe locus of control i.p.v. interne, niet opgewassen tegen de eisen uit de privésituatie, etc.) geen grip op eigen verzuim. Leerlingen vinden deze gesprekken niet zo leuk. Meestal zijn ze zich er heel bewust van dat ze ongeoorloofd verzuimd hebben. Vaak reageren ze bozig, maar geven ook juist aan dat het ze niets kan schelen. Gesprek met leerplicht ambtenaar maakt meer indruk. Ouders reageren verschillend. Vaak voelen zij ook goed wat ze kunnen doen om het te voorkomen. Ze willen geen gedoe met leerplicht. De ouders zijn in mijn gesprekken veelal niet bij machte om hun kind naar school te krijgen. Ze hebben geen invloed op hun kind. Bij andere ouders (1x) was het zo dat deze het verzuim in de hand werkte, kwam zelf afspraken niet na en er was altijd wel een reden. De leerlingen zijn nauwelijks onder de indruk, er is vaak al contact met leerplicht geweest en dat bleef bij een gesprek, dus zijn ze niet onder de indruk. Zelf zien ze het profijt op kort termijn en niet de gevolgen voor de toekomst. Als ik deze benoem, wuiven ze die weg. Gevolgen zien ze niet en waarom school goed is ook niet, want ze halen toch geen diploma, dus niet nuttig.
7) Heb je het idee dat er vanuit de locatie goed op het verzuim gezeten wordt?	Ja & Nee Ja Ja
8) Waarom vind je dat?	Ja & Nee, omdat Ja, we brengen het goed in kaart, gaan gesprekken aan met leerling, ouders en zorg medewerkers; we zitten er boven op. Nee, naast de gesprekken zitten er geen consequenties aan (geen straf, maar ook geen beloning). T.o.v. Vorig jaar wordt er meer/beter bijgehouden en gemeld. Het is wel lastig dat de leerlingen niet bij ons worden afgemeld. Zorg belt ouders. Hierdoor is het wel eens onduidelijk wat de reden van het verzuim is en of het ongeoorloofd is. Ja, wordt goed op gezeten, veel beter sinds dit schooljaar. Maar het dringt in een aantal gevallen het verzuim niet terug. Ook lijkt er een bepaald 'soort' leerling te zijn waarbij niks helpt.
9) Heb je het idee dat de maatregelen vanuit leerplicht afdoende zijn om het ongeoorloofde verzuim te verminderen?	Nee, Omdat ik geen effect zie. Leerlingen en ouders zijn al zoveel gesprekken gewend dat ze er niet van onder de indruk zijn en/of een gesprek helpt hen niet om dingen te veranderen. Nee (niet voor hardnekkig verzuim), omdat voor een leerling die net begint met verzuimen heeft een gesprek met de leerplicht ambtenaar (en dreiging met rechtszaak) effect. Leerlingen die hardnekkig verzuimen doet dit niet zoveel. Nee, veel leerlingen zijn al bekend zijn met gesprekken van leerplicht en meer consequenties lijken er niet te zijn. De enkele keer dat het is, zit er veel te veel tijd tussen.

10) Wat zou een toevoeging zijn of een meerwaarde in de aanpak van ongeoorloofd verzuim?	Dat er een consequentie aan verzuimen gaat zitten. Maar ook meer doelgericht werken aan waar de jongeren naar uitstromen en de uitstroom versnellen. Deze doelgroep hoort niet tot 18e naar school te gaan. Werken met landelijk erkende certificaten (heftruck, lassen, Boris baan) zal ook zorgen voor meer motivatie omdat school dan iets oplevert. Dat is nu niet het geval.
	Meer info en voorlichting aan leerlingen en ouders over de precieze regels en maatregelen.
	Dat er andere consequenties, kort op het verzuim volgen. Vanuit leerplicht niet alleen gesprek, maar meer/zwaardere, zeker als de leerling al veel meer leerplicht in aanraking is geweest.
11) Zijn er nog zaken die je met betrekking tot het ongeoorloofde verzuim die je wilt aangeven?	Nee
	–
	Is het haalbaar om in alle gevallen het verzuim terug te dringen? Wat te doen met geheel-verzuimers die geen afspraak nakomen? Een school heeft verplichtingen, maar er zit ook een grens aan wat mogelijk is vanuit een school.

Bijlage 6, Uitkomsten vragenlijst leerlingen	
1) Hoe oud ben je?	12 – 1x 13 – 4x 14 – 6x 15 – 4x 16 – 6x 17 – 1x 18 – 1x
2) Wat wil je later als beroep / wat wil je later worden?	– 6x weet nog niet – 2x profvoetballer – Lasser – idk (I don't know) – ? – garage – peuter juf – automonteur – clown – scootermonteur – steigerbouwer – lasser/automonteur – personal coach – kok – horeca – op een boot werken – winkel
2a) Wat doe je al om dit beroep te kunnen gaan uitvoeren.	– 8x geen antwoord – 3x niks – 2x naar school gaan – 2x trainen – me best doen op school – werken – ik voer het uit – mijn vader helpen – voetballen bij bvo Sparta – goed leren om me doel te behalen – n.v.t. – nog niets
3) Heb je op deze school, of vorige school wel eens verzuimd?	Ja – 13x Nee – 7x Wil ik niet zeggen – 3x
4) Als je ongeoorloofd verzuimd hebt, waarom heb je dit dan gedaan?	Geen zin in school – 10x Je wilde iets anders doen – 7x Vrienden haalden je over om te spijbelen – 1x Je kon geld verdienen met iets anders – 5x Om een andere reden – 7x namelijk: – ik veel leer, reden de liefde van mijn leven – om een andere reden – wil werken

	- een meisje vroeg om te komen en ik ging (2x) - ik werd uit de klas gestuurd
5) Heeft de leerplichtambtenaar wel eens contact met jou of je ouders gezocht?	- 9x, Geen antwoord op de vraag - 4x Ja, met een brief - 4x Ja, met een gesprek - 3x nee - 2x Ja, met een huisbezoek - Niet eens in aanraking gekomen
6) Wat vond je van het contact met de leerplichtambtenaar?	- 12x Geen antwoord op de vraag - 2x niks - 2x normaal - heb ik niet gekregen - best wel goed was al half jaar thuis en had thuis niets meer te doen - gewoon goed - niet zo leuk, omdat ik van school moest, ik kon niet zo goed met school omgaan - nergens op slaan - ik weet niet - boeit me vrij weinig
7) Als je thuis kan blijven, zonder dat leerplicht iets doet, zou je dan minder naar school gaan?	Ja – 14x Nee – 8x Overig - geen idee 1x
8) Vind je school nuttig voor later?	Ja – 16x Nee – 4x Beide omcirkeld – 1x Overig – soms 1x – deze school niet, andere school wel 1x
9) Zo nuttig dat je uit jezelf naar school zou gaan, ook als dit niet verplicht is?	Ja – 9x Nee – 10x Overig - streepje ertussen omcirkeld – 1x beide omcirkeld – 3x
10) Als je zelf mocht kiezen, hoeveel dagen zou je dan per week naar school gaan?	0 – 2x 1 – 1x (rest werken) 2 – 10x 3 – 4x 4 – 4x 5 – 1x 6 – 0x 7 – 0x Overig – elke dag 1x
11) Als je nu ongeoorloofd verzuimd, heb je dan later minder kans op een stage of baan?	Ja – 12x Nee – 10x Overig - ligt eraan 1x
12) Als je zeker weet dat je de week na je verzuim straf krijgt (nablijven in je eigen tijd) zou je dat vervelend vinden?	Ja – 18x Nee – 5x

13) Als je snel straf krijgt, na het verzuim zou je dan minder snel verzuimen?	Ja – 8x Nee – 14x Overig - geen idee – 1x
14) Als er nog iets niet gevraagd is over ongeoorloofd verzuim, wat je nog wilt zeggen dan kan je dat hieronder opschrijven.	– Nee, bedankt – Vroeger had ik op school veel les ook topografie en dat haat ik. Dan deed ik verstoppertje voor de meesters in de kelder, daar is lekker donker dus makkelijk verstoppen. Wel op dezelfde plek zodat ze me konden vinden, op 1x na toen ik mij achter een paaltje had verstopt. Hierom werd k geschorst van de school. – nee, eigenlijk niet. – nee – Nou in plaats dat ik naar school ga had ik gewoon een sportopleiding kunnen doen of werken ergens richting sport want in de les zitten is niet goed voor mij. – nee – niks – geen idee – nee!

N.B. Eenmaal is er ingevuld, ga niks invullen is privé. De andere vragen waren niet ingevuld.

De lijst is door 24 jongeren ingevuld, 1 jongere heeft deze niet ingevuld, daar deze toen een time-out van school had. Er zijn 3 thuiszitters waar geen contact mee is, deze hebben de lijst ook niet ingevuld. Van de jongeren die lijfelijk in de klas zitten is de vragenlijst door 96% ingevuld.

Bijlage 7, Vragenlijst leerplichtambtenaar

De antwoorden zijn schriftelijk door de leerplichtambtenaar aangeleverd. De antwoorden zijn direct over genomen en eventuele spelling-/grammaticale fouten zijn niet door mij aangepast.

- Wat is ongeoorloofd verzuim?

Wanneer een leerling zonder geldige reden niet op school aanwezig is, is er sprake van ongeoorloofd verzuim. Het verzuim kan variëren van een enkele keer niet naar de les gaan tot regelmatig dag(delen) wegblijven of structureel te laat komen.

Er is ook sprake van ongeoorloofd verzuim wanneer een kind zonder toestemming van de school of van Leerplicht buiten de schoolvakanties op vakantie gaat. Dit laatste wordt ook wel luxe verzuim genoemd.

Ongeoorloofd verzuim kan een leerling, ouders en/of verzorgers of beiden aangerekend worden. Luxe verzuim is de verantwoordelijkheid van ouders/verzorgers.

- Wat kan u zeggen over het verzuim bij LVB jongeren?

Redenen van verzuim zijn vaak complex. Bijna altijd spelen meerdere factoren tegelijkertijd een rol in het ontstaan: cognitieve capaciteit van de leerling zelf maar soms ook van de ouders, kind problematiek, gezinssituatie, het milieu (brede zin) waarin een jongere opgroeit, opvoedkundige- en financiële problemen.

Dezelfde problematieken zie je natuurlijk ook bij andere jongeren. Het verschil zit, denk ik, in de cognitieve capaciteit. LVB jongeren zijn door hun beperking vaak minder goed en soms ook helemaal niet in staat het geheel te overzien. Oorzaak en gevolg worden niet gezien. Maar ook LVB jongeren maken keuzes. Dat mag ook niet worden vergeten!

- Hoe wordt er met het verzuim om gegaan?

De Leerplichtwet is ook op LVB jongeren van toepassing dus ook bij hen is ongeoorloofd verzuim niet toegestaan. Echter, gezien de vaak beperkte cognitieve capaciteit met de daarbij horende problematiek wordt het verzuim bij deze doelgroep anders aangepakt. Anders in de zin dat Leerplicht (Rotterdam in ieder geval) er wat soepeler mee omgaat. De leerplichtambtenaren nemen wat meer ruimte voordat er eventueel tot handhaven wordt overgegaan en er wordt een groter beroep gedaan op de inzet van hulpverlening. Dit is niet alleen een wens van Leerplicht maar ook van het Openbaar Ministerie. Immers, de jongeren en soms ook de ouders/verzorgers hebben een beperking en daar dient rekening mee gehouden te worden zonder daarbij de doelgroep zielig te vinden.

- Welke effecten ziet u van de bestaande aanpak?

Voor Leerplicht betekent het in ieder geval dat er minder gehandhaafd wordt bij de doelgroep. Of het ook tot minder verzuim leidt, durf ik niet te zeggen maar alle inzet leidt wel tot het beheersbaar houden van het verzuim.

- Wat zou volgens u voor een vermindering van verzuim kunnen zorgen?

Onderwijs op maat. Wanneer elke leerling (dus ook niet LVB jongeren) een individueel programma zou kunnen krijgen dat aansluit bij zijn/haar belevingswereld, interesse en capaciteit denk ik dat de bereidheid tot het volgen van het programma groter is.

Daarnaast moet het milieu waarin de leerling opgroeit goed functioneren zodat de leerling de nodige stimulans en begeleiding krijgt om het programma te volgen.

- Wat kan u zeggen over het verzuim en de aanpak hiervan met betrekking tot het college?

Gezien de populatie van het college vind ik het verzuim wel meevallen. Vergeleken met andere scholen zie ik in de regel niet meer of minder verzuim.

Wat ik wel zie, is dat wanneer er wel sprake is van verzuim, het verzuim vaak langdurig en problematisch is en ook moeilijk te stoppen.

Bijlage 8, Stappenplan verzuimprotocol, wie doet wat

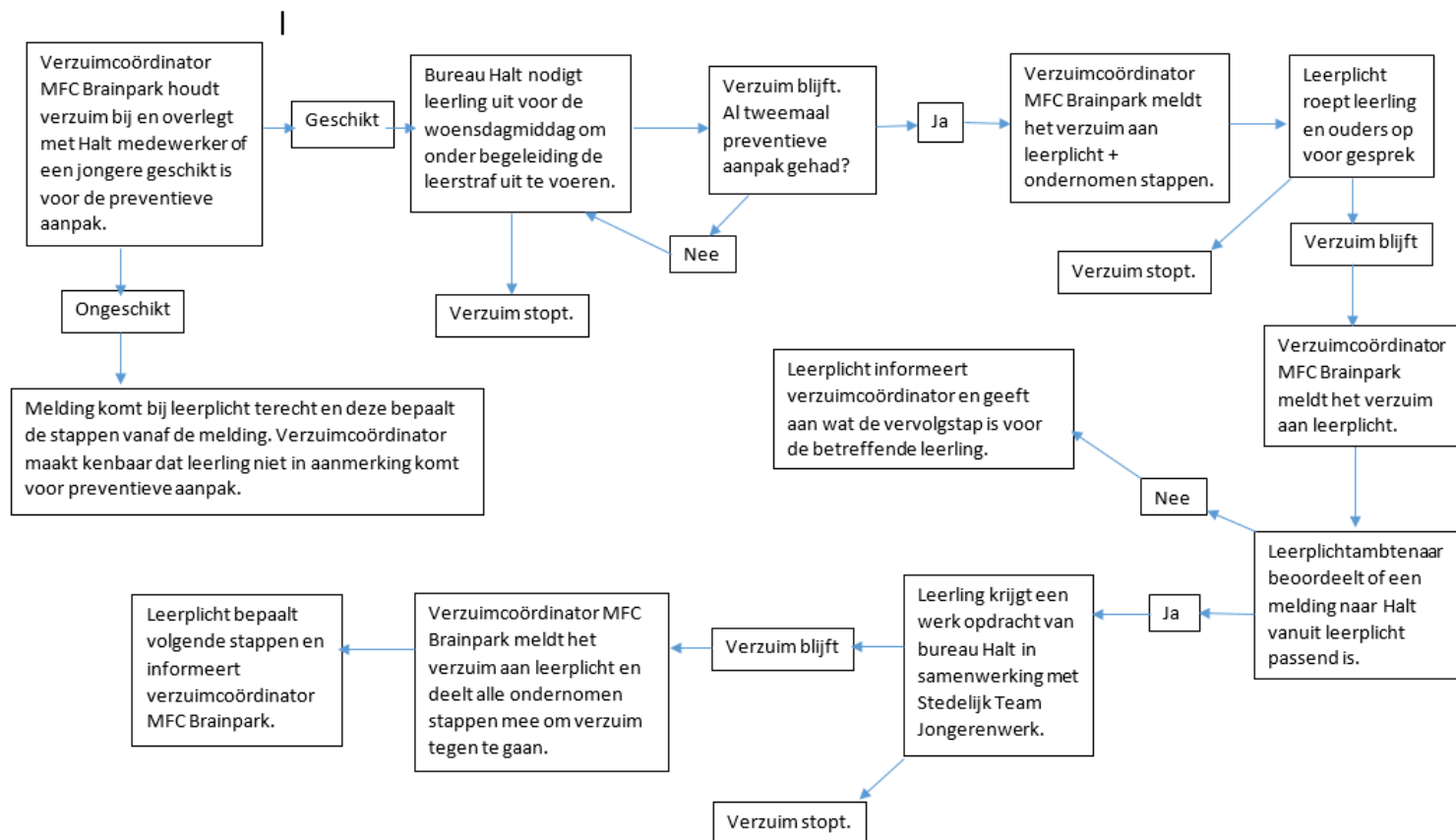
Stap	Wie	Wat	Wanneer
1	Mentor	Registratie van absentie - Op de uren dat een leerling volgens zijn rooster deelnemer is van het aanbod van het college (les, stage, behandeling volgens rooster) en verzuimt. Op woensdag zijn de Fase 1 en Fase 2 leerlingen tot 13:00 uur op school. - Bij 'reden absentie' invullen zoals het Verzuimprotocol Rotterdam aangeeft. Uitzonderingen zijn beschreven in bijlage 1. Er kan dus slechts worden gekozen uit: - Afwezig geoorloofd - Afwezig ongeoorloofd - Ziekte gemeld ouders/leerling/leerling 18< - Te laat (on)geoorloofd - Afwezig specialist (on)geoorloofd - Schorsing	Vrijdag (Op vrijdag is de hele voorbije week ingevuld) Mentor belt ouders als er een verzuimmelding is gedaan.
2	Mentor Adm. medw.	Wekelijkse check door mentor op vrijdag: Leerling heeft een reden tot melding van verzuim? Zo ja, dan doet de mentor een individuele melding leerplicht in SOMtoday en mailt de verzuimcoördinator dat er een melding is opgeslagen. Adm. medw. stuurt ouders de brief melding gedaan.	Vrijdag Z.s.m.
3	Verzuim-coördinator	Verzuimcoördinator checkt de inhoudelijke invulling van de melding en verstuurt deze. Als de verzuimcoördinator twijfelt dan zal deze overleggen met de andere CVB leden over de melding alvorens deze te versturen.	Maandag
4	Verzuim-coördinator	Verzuimcoördinator vult de lijst leerplichtoverzicht in.	Maandag
5	Verzuim-coördinator	Verzuimcoördinator koppelt voortgang of melding terug aan mentor/CVB/BC.	Na reactie LP

Bijlage 9, Stappenplan verzuimprotocol, ongeoorloofd te laat

Stap	Wie	Wat	Wanneer
1) 3x te laat	Mentor	Voert een gesprek met de leerling over het te laat komen, noteert dit in SOM en belt ouders.	Zelfde dag
2) 6x te laat	Mentor & adm. medewerker	Voert een gesprek met de leerling over het te laat komen en blikt vooruit op de gevolgen als het gedrag niet verandert en noteert dit in SOM. Mentor mailt adm. medw. dat er een brief gestuurd moet worden. Administratief medewerker stuurt een brief (6x te laat) naar ouders.	Zelfde dag Adm. medw. verstuurt de brief zodra zij op locatie is en noteert dit ook in SOM.
3) 9x te laat	Mentor & adm. medewerker & intern begeleider	Mentor voert een gesprek met de leerling over het te laat komen en benoemt dat er melding van wordt gedaan bij leerplicht. Mentor belt ook de ouders om hen te informeren over de melding van verzuim. Mentor meldt het bij de verzuimcoördinator en de administratief medewerker d.m.v. een mail. Administratief medewerker stuurt een brief (9x te laat) naar ouders. Verzuimcoördinator verstuurt de individuele melding (welke door de mentor is opgemaakt).	Zelfde dag gesprek II en ouders bellen. Melding op de vrijdag nadat de leerling voor de 9 ^e keer te laat is. Adm. medw. verstuurt de brief zodra zij op locatie is en noteert dit ook in SOM.

Bijlage 10, Stroomschema preventieve aanpak

(Preventieve) Aanpak verzuim MFC Brainpark

Figuur 14

Bijlage 11, Notitie verzuimbeleid

Verzuimbeleid

Versie: 1.0

Datum: 30 november 2017

Evaluatiedatum: 7 juni 2018

Auteur: J. Timmerman

Binnen locatie DB MFC Brainpark wordt gewerkt met een preventieve aanpak van verzuim. Als een leerling verzuimt, is het bij wet verplicht om hiervan melding te maken bij de leerplichtambtenaar.

Gezien de populatie is gekozen voor een preventieve aanpak, in de hoop dat het verzuim stopt of afneemt. Als het verzuim in een vroeg stadium stopt, kan worden voorkomen dat er daadwerkelijk contact met de leerplichtambtenaar is, die zwaardere maatregelen kan nemen. De preventieve aanpak is bedoeld om de leerlingen te laten ervaren dat er consequenties vastzitten aan verzuim, zodat zij dit niet pas ervaren op een externe stage of werkplek.

Tijdens de startbespreking van een leerling krijgen de ouders het stroomschema “(Preventieve) Aanpak verzuim MFC Brainpark” te zien en gaan zij met de plaatsing van de leerling ook akkoord met deze aanpak van verzuim.

De preventieve aanpak verzuim houdt in dat de leerling op woensdag een uur langer op het MFC zal blijven en in die tijd onder begeleiding van een Halt-medewerker een leerstraf zal maken.

Bijlage 12, Verslag overleg gemeente, Halt en Organisatie X

Verslag gesprek gemeente Rotterdam op 12 maart 2018 te Rotterdam

Aanwezig:

- X1 (manager gemeentelijk team VO)
- X2 (gemeentelijk team VO)
- X3 (gemeentelijk team VO)
- X4 (relatiemanager Halt)
- X5 (landelijke beleidsontwikkeling Halt)
- X6 (regiomanager Organisatie X)
- Jantine van Dijk-Timmerman (verzuimcoördinator en onderzoeker verzuim lvb-jongeren)

Tijdens de voorstelronde vertelt Jantine over haar afstudeeronderzoek en dat dit de aanleiding is dat iedereen nu gezamenlijk aan tafel zit. Zij heeft als verzuimcoördinator moeite om het verzuim van een aantal jongeren aan te pakken, omdat de consequenties niet afdoende zijn. In overleg met een medewerker van Halt en de leerplichtambtenaar is een 'preventieve aanpak' ontwikkeld. Dit overleg vindt plaats, omdat deze aanpak van meerdere partijen iets vraagt.

Na de voorstelronde zegt X4 met de deur in huis te vallen: Halt krijgt subsidie van de gemeente om zaken ten uitvoer te brengen, maar het voorstel van de preventieve aanpak neemt een te grote taartpunt van de subsidie. Er zal constructiever gewerkt moeten worden.

Er wordt gevraagd of er vergelijkbare ontwikkelingen zijn en het antwoord hierop is: 'Nee, eigenlijk niet.'

Anderen vinden dat de leerplichtambtenaar wel een taak heeft. Jantine benoemt de inzet van de leerplichtambtenaren en wat dit met de leerlingen doet. Ook voor de leerplichtambtenaar is dit een lastige doelgroep.

Het is de taak van de leerplichtambtenaren om maatwerk te leveren. Bij de jongeren van het college zijn veelal het wijkteam en andere instanties betrokken. Het gaat vaak om multiprobleemgezinnen.

De leerplichtambtenaar kan bij 'twaalf keer te laat' ook Halt in schakelen en dat kan ook op school. Jantine geeft aan dat is gebleken uit haar observatie op het college en uit de gesprekken met iemand van Halt en de leerplichtambtenaar dat de wens is ontstaan eerder in te grijpen en meer lik-op-stukbeleid te voeren. Er moet ook een andere persoon van buiten het college bij betrokken worden om de band tussen mentor en leerlingen goed te houden en omdat vreemde ogen dwingen.

Halt stelt voor om in de school te investeren, waarbij de eigen mensen sterker gemaakt kunnen worden. Juist een gesprek bij Halt kan het effect versterken.

Halt zegt dat in acht moet worden genomen dat de status van Halt niet wordt verlaagd.

Meerdere deelnemers aan het overleg komen met het idee uit te zoeken hoe het verzuim bij andere scholen wordt aangepakt en dan juist bij deze lvb-doelgroep. De vragen die opkomen, zijn:

- Welke partijen kunnen nog meer ingezet/betrokken worden?
- Wat werkt er op dit moment op andere scholen al?

Voor eenieder aan tafel lijkt het duidelijk dat de lvb-doelgroep een lik-op-stukbeleid nodig heeft. Er gaat al tijd verloren, bij het doen van een melding van ongeoorloofd verzuim. De sanctie moet sneller volgen op het verzuim, zodat de jongeren het verband zien.

De wens is om een duurzaam product voor de lvb-doelgroep te ontwikkelen, want dat lijken zij dit nodig te hebben. De huidige aanpak is niet afdoende.

Halt heeft in Groningen een spreekuur en X5 zal uitzoeken hoe het beleid daar vormgegeven wordt en of er wellicht iets is wat bij kan dragen in Rotterdam.

De deelnemers willen graag het college eens bezoeken. X4 wil weten hoe de regie is en wie de regie vanuit het wijkteam heeft. Er kan niet worden ingestapt als de regisseur van het wijkteam dit niet weet.

Er is onvoldoende aanbod voor de lvb-doelgroep. Als dit bij het verzuim zo is, zal dit ook op meerdere fronten kunnen gelden voor de lvb-jongeren.

Het is belangrijk dat er iets duurzaam wordt ontworpen, want het gaat om een grote groep jongeren die op dit moment niet juist bediend wordt.

X6 zal vragen om de XXX-academie mee te laten denken in mogelijkheden voor dit onderwerp.

Vragen die na dit gesprek opkomen en beantwoord moeten worden, zijn:

- Welke partijen zijn betrokken of kunnen betrokken worden?
- Hoe kan er optimaal gebruik gemaakt worden van wat er al is?
- Hoe zit het met de relatie? Als die zo belangrijk is, is Halt dan juist wel de juiste partij?

X6 zal de gemeente en Halt uitnodigen voor een bezoek aan de locatie, wanneer er meer duidelijkheid is over de locatie zelf (waar ze verder geen uitspraken over kan doen).

De gemeente kijkt of er verbinding met de zorgstructuur kan komen vanuit de wijkteams. Halt onderzoekt welke mogelijkheden er zijn om het team te versterken, zodat de expertise niet van buitenaf hoeft te komen.

De huidige kennis zal gebruikt worden.

De gemeente gaat bij de leerplichtambtenaren navragen hoe het zit met het verwijzen naar Halt.

Jantine wordt aan het einde gevraagd wat zij vindt van de uitkomsten. Zij vindt het voor haar onderzoek jammer dat de preventieve aanpak niet in praktijk uitgetoetst kan worden. Zij begrijpt dat er meer speelt en dat het ook financieel haalbaar moet zijn. Zij vindt het mooi dat haar onderzoek ervoor gezorgd heeft dat zij met zo veel mensen om de tafel zit en dat duidelijk is geworden dat de lvb-doelgroep meer nodig heeft dan datgene wat er op dit moment is.

Bijlage 13, Codeboom

Hoofdvraag: Welke aanpak kan het college ontwikkelen om ongeoorloofd verzuim van jongeren met lvb tussen de twaalf en achttien jaar oud, bij wie er sprake is van comorbiditeit met gedragsproblemen, terug te dringen.

Deelvraag	Kernwoorden	Indicatoren	Instrumenten	H4
1) Hoe ziet de aanpak van verzuim er op dit moment uit en is deze afdoende?	Licht verstandelijk beperkt	Wat hebben lvb jongeren nodig, m.b.t. de aanpak van verzuim?	Vragenlijst jongeren Vragenlijst mentoren Vragenlijst leerplichtambtenaar Interview Officier van Justitie	VrJ: meer dan de helft (13) wel eens verzuimd / 10x contact leerplicht, meningen jongeren / 14 jongeren blijven thuis als LP niets zou doen / 18 jongeren zouden straf de week na verzuim vervelend vinden / 14 jongeren zeggen niet minder snel te verzuimen als ze snel straf krijgen. VrM: consequenties / doelgericht werken uitstroom / landelijk erkende certificaten / info en voorlichting / zwaardere consequenties na eerder contact LP. Int OVJ: consequent zijn, lik op stuk, duidelijk dat ze over grens zijn gegaan, ter verantwoording roepen, op kort termijn mag het met straffen. VrLP: rekening houden met beperking zonder zielig te vinden, minder snel handhaven, beroep doen op hulpverlening. Onduidelijk of leidt tot vermindering wel beheersbaar (in Rotterdam).
	Ongeoorloofd verzuim	Hoe het verzuimbeleid van het college op dit moment is vastgelegd in beleid en hoe is dit vormgegeven?	Document onderzoek Vragenlijst mentoren Interview Officier van Justitie	OvJ: verzuim überhaupt melden, afspraken met ouders communiceren, spelen andere belangen een rol? registratie op orde, aanspreekpunt, duidelijk hebben wie doet wat, ouders informeren over het verzuim, gesprekken met leerlingen vastleggen, duidelijk dat er een gesprek is geweest en de jongere op de hoogte is gesteld en het inzichtelijk is, afspraken voor ouders duidelijk hebben en een beeld hebben van de hulpverlening die betrokken is. DO: verantwoordelijkheid, stappenplan, te laat, informeren ouders, rollen.
2) Hoe belangrijk zijn consequenties in relatie tot ongeoorloofd verzuim?	Ongeoorloofd verzuim	Cijfers verzuim vorig en huidig schooljaar. Verschil? Huidig schooljaar al verandering in beleid, hoe wordt dit ervaren?	Dataverzameling Vragenlijst mentoren	Data: 16-17 (AO49.780 uur (10,7%)-TL209x-ZL384x) 17-18 (AO2800 uur (9,5%)-TL95x-ZL28x) VrM: 4/5 Gesprekken met jongeren en ouders, 7/8 wordt goed op verzuim gezeten (kanttekening geen consequenties).
	Inzicht	Of de jongeren inzien dat verzuim negatieve gevolgen in de toekomst kan hebben.	Vragenlijst mentoren Vragenlijst jongeren	VrJ: , maar de grootste groep (10) zou 2 dagen naar school willen. VrM: 6) jongere hebben door dat verzuim niet hoort, 6) zien profijt kort termijn, niet gevolgen toekomst,
	Consequenties	Of jongeren onder de indruk zullen zijn van consequenties en/of deze als vervelend ervaren worden.	Vragenlijst jongeren Focusgroep jongeren	VrJ: 7) 14 jongeren zouden thuis blijven als LP niks deed, 11) 12 jongeren zien in dat ze minder kans maken op stage of baan later, 12) 18 jongeren vinden het vervelend als ze de week na hun verzuim straf krijgen, 13) 8 zeggen minder snel te verzuimen, 14 zeggen niet minder snel te verzuimen. FGJ: Jongeren zijn meer onder de indruk van LP, mensen van school maken geen indruk bij uitvoeren straf. LP en Halt staan hoger en hebben meer te zeggen, dus maken zij meer indruk (1 jongere zei dat iemand van school meer indruk maakt omdat die de jongere persoonlijk kent). De jongeren willen geen straf van LP of Halt.

3) Welke relatie hebben kortetermijnbaten ten opzichte van ongeoorloofd verzuim?	Kortetermijnbaten	Of leerlingen kiezen voor de kortetermijnbaten bij verzuim en waarom	Vragenlijst jongeren Vragenlijst LP Focus groep mentoren Focusgroep jongeren	VrJ: 4) redenen waarom zij verzuimen: geen zin - iets anders doen - geld verdienen - andere reden, 8) vind je school nuttig? 9) zo nuttig dat je ook uit jezelf zou gaan? 12x nee, 10x ja VrLP: redenen om te verzuimen complex, overzien door hun beperking geheel niet, maar maken wel zelf keuze! FGM: jongeren kiezen voor korte termijn baten omdat er geen gevolg aan vast zit als ze verzuimen. jongeren zonder lvb kiezen al voor de korte termijn baten, de hersenen zijn nog niet volgroeid. korte termijn weten ze zeker, langer termijn moeten ze maar afwachten of het er ook komt wat beloofd wordt. systeem helpt ook vaak niet mee, onvermogen in het thuisfront. in gesprek beseffen jongeren dat niet goed is, maar er is nauwelijks effect want er is altijd wel iets wat voor de jongere het verzuim rechtvaardigt. Het gesprek met LPA maakt nog meeste indruk, want dat is een ander gezicht van buiten het college. FGJ: Bijna alle jongeren kiezen in 1x voor nu 5 euro dan over 3 maanden 15 euro. Na het gesprek kiezen ook de andere jongen voor nu 5 euro. Waarom, dit heb je daar kan je iets mee, wie weet of je wel krijgt over 3 maanden, misschien vergeten mensen het, de 5 euro nu is tastbaar.
	Motivatie	Wat motiveert jongeren voor school/het college? Wat zou hun motivatie voor het college kunnen vergroten?	Vragenlijst mentoren Vragenlijst LP Focusgroep jongeren	Vr M: gericht werken uitstroom, landelijk erkende certificaten. Vr LP: onderwijs op maat, milieu om jongere heen op orde en stimulerend. FGJ: School leuker maken, elke vrijdag zwemmen, meer met laptop werken, muziek bij zelfstandig werken, meer activiteiten (fysieke inspanning), estafette leren, iets kunnen uitvinden, meer praktijkles, theorieles over praktijk, doen niks op behandelgroep, spelletjes spelen maakt me boos/geïrriteerd, niet meer doen en telefoon bij je houden
	Belang onderwijs	Of jongeren onderwijs belangrijk vinden of niet	Vragenlijst jongeren	Vr J: 8/9)16 jongeren vinden school nuttig, zo nuttig dat 9 jongeren ook uit zichzelf naar school zouden gaan